

Ա. ՍԱՐԿԱԶԵԱՆ

Գ Ծ Ի Ց Դ Ո Ի Ր Ս

Դ Ր Ա Մ Ա

Զ Ո Ր Ս Ա Ր Ա Ր Ո Վ

PRINTED IN GREECE

Փ Ա Ր Ի Զ
1935

891.99

U-28

06 AUG 2010

Ա. ՍԱՐԿԱԶԵԱՆ

891.99

V-28

Գ Ծ Ի Ց Դ Ո Ի Ր Ս

Դ Ր Ա Մ Ա

Զ Ո Ր Ս Ա Ր Ա Ր Ո Վ



PRINTED IN GREECE

Փ Ա Ր Ի Ջ
1935

29 JUL 2013

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՏՈՐԻԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Տարիք

1.— ԱՆՆԻԿ ՄԷԼԻՔ-ԴԱՄԵԱՆ	28
2.— ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԷԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆ, կապուստա- սեր եւ հանգստորդ, նրա ամուսինը	35
3.— ՇՈՒՇԱՆ ՄԷԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆ, Գուրգենի մայրը	55
4.— ՍՕՆԱ ՄԷԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆ Գուրգենի քույրը	25
5.— ՇԱՀԷՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, ճարտարապետ	33
6.— ՍՐԲՈՒՀԻ, ՄԷԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՆԵՐԻ պատանհան	18
7.— ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՍՄԻՐՆՈՎ	65

Ա. եւ Բ. արարները տեղի ունին մի տարուան ընթացքին,
իսկ Գ. եւ Դ. արարները երկուսից մեկ տարի անց:
Գործողությունները վայրն է նախապատերազմական շրջանի
կովկասյան զինուորական գործունեության մեկը:



2997 - 2010

Ա. ԱՐԱՐ

Բեւեր ներխայացնում է ընդունարան (սալոն) ասիական եւ եւրոպական խառը կահաւորութեամբ: Գորգեր, բախս, բազմոց (շիւան), բազկաթոռներ, փոփրիկ սեղաններ եւլն: Պատերից կախուած են Գուրգենի հօր, պապի եւ տասի նկարները՝ շէն շրջանակներով: Խորքի պատից դուռ դէպի նախասենեակը: Այդ դրան վրայ զանգի կոճակ, իսկ մօտը՝ հեռախօսի գործիք՝ փոփրիկ սեղանի վրայ: Չախ պատից դուռ դէպի Գուրգենի առանձնասենեակը: Դռների վրայ՝ քանձր վարագոյրներ:

Կես օրից յետոյ ժամը 3-ը:

Տ Ե Ս Ի Լ 1.

ՇՈՒՇԱՆ ԵՒ ՍՕՆԱ

Վարագոյրը բացուելու պահին, Շուշանը սեւ զգեստով նստած բազմոցի վրայ՝ «թուրք է բանում», իսկ Սօնան, շէն հագուեստով նստած մօտի բազկաթոռին՝ քերք է կարդում:

ՍՕՆԱ. (Թերթը ցած դնելով).— Չկտացա՞ր քո «Ֆալշիւթիւնից»:

ՇՈՒՇԱՆ. (Խօսում է, շարունակելով իր խաղը).— Իմ «Ֆալշիւթիւն»-ը քեզ ինչո՞վ է խանդարտում:

ՍՕՆԱ. (Նայելով խաղաթղթերին).— Անշուշտ այս «Ֆալշիւթն» էլ երազածդ թոռան մասին է:

ՇՈՒՇԱՆ. (Հառաչելով).— Ուրիշ ինչի մասին կա՞րող է լինել, երբ օջախս մարում է:

ՍՕՆԱ.— Ինչո՞ւ ես յուսահատուում, մայրիկ, Աննիկը, փառք Աստուծոյ, դեռ չի ծերացել, որ չկարողանայ քեզ մի թոռնիկ տալ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Եթէ տարի չբեր մնացող կնոջից, միայն

մըտուծիւն է դաւակ սպասել:

ՍՕՆԱ.— Նա համոզուած է, որ այս անգամ իր յոյսերն ի դերեւ չեն ելնելու: Տեսնենք ի՞նչ լուր է բերում բռնկից:

ՇՈՒՇԱՆ.— Չոր ծառից պտուղ չի լինի... Զուր գրամներ է, որ ծախսում է բռնկիւնքի վրայ:

ՍՕՆԱ.— Ինձ թւում է, թէ դու աւելի՛ ես կարեւորութիւն տալիս այս խնդրին, քան ինքը Գուրգէնը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Շատ ես սխալւում: Գուրգէնը գիշերօթեակ տառապում է այն մտքից, որ Մէլիք-Աղամեանները հինաւուրց տոհմը կարող է իրենով վերջանալ:

ՍՕՆԱ.— Ինչո՞ւ պէտք է վերջանայ: Ոչինչ էլ որ չլինի՝ մի որք երեխայ կ'որդեգրենք եւ մեր ժառանգը կը դարձնենք:

ՇՈՒՇԱՆ.— Դու փոխանակ այդ տեղերն ընկնելու՝ լաւ կ'անես, քարը փէշիցդ թափ տաս եւ ամուսնանաս, որպէսզի ես էլ մի թոռնիկով ուրախանամ:

ՍՕՆԱ. (Ժպտալով).— Ո՞ւմ հետ ամուսնանամ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ա՛յ թէկուղ Պ. Սերոբեանի հետ: Ի՞նչ պակաս տղայ է. չէ՛քով, չնորքով, ուսումով:

ՍՕՆԱ. (Ժպտալով).— Մի աւելի խելքը գլխին մարդ չգտա՞ր:

ՇՈՒՇԱՆ.— Պ. Սերոբեանը չլինի, թող Պ. Ասլանեանը լինի: Նրան հօ շատ ես հաւանում:

ՍՕՆԱ. (Ժպտալով).— Բաւական չէ, որ ես նրան հաւանեմ. պէտք է որ նա էլ ինձ հաւանի: Եւ յետոյ՝ հաւանելուց մինչեւ սիրելը, բաւական տառածութիւն կայ:

ՇՈՒՇԱՆ. (Չանդոյրով).— Մինչեւ դու քո այդ տառածութիւնները կտրես-անցնես՝ իմ ինձ կը հասնի: (Խաղաղորդ մի կողմ նետելով) Չէ՛, տեսնում եմ, որ մեզ այլ ելք չէ մնալու քան այն, որ Գուրգէնը ապահարգան տայ Աննիկին եւ մի ուրիշի հետ ամուսնանայ:

ՍՕՆԱ. (Խստիկ).— Այդ բանը մտքիցդ հանի՛ր մայրիկ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ինչո՞ւ:

ՍՕՆԱ.— Որովհետեւ դա կանխամտածուած սպանութեան պէս մի բան կը լինի: Աննիկն այնպէ՛ս է սիրում ու պաշտում Գուրգէնին, որ առանց նրան մի օր իսկ չի ապրի:

ՇՈՒՇԱՆ. (Չանդոյրով արտայայտութեամբ).— Դուք էլ ձեզ համար բան ու գործ էք դարձրել սէ՛ր, պաշտամո՞ւնք եւ էլ չգիտեմ թէ ի՞նչ... (Ելնում է խորի դռնով):

Սօսան պահ մի նայում է Շուշանի յետից եւ ապա վերսկսում իր ընթերցանութիւնը:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

ՍՕՆԱ. ԵՒ ԱՆՆԻԿ

ԱՆՆԻԿ. (Մտնում է ձախ դռնից, կիտակօրեայ, քայքայ քայքայ քայքայ).— Գուրգէնը դեռ չի՞ վերադարձել, Սօնա:

ՍՕՆԱ.— Ոչ, Ի՞նչ լուր բռնկից:

ԱՆՆԻԿ. (Տխրութեամբ).— Սովորական պատրանքներ է կրկնութիւնը (նստւել է):

ՍՕՆԱ. (Ծիծաղով).— Տեսնո՞ւմ ես, սիրելիս, եթէ անցեալ տարի դու էլ, մայրիկի եւ Գուրգէնի հետ խօսքը մէկ արած, չստիպէիք ինձ այդ յիմար հիւանդութեան պատճառով բռնկական ֆակուլտետը կիսատ ձգել՝ հիմա ես արդէն կատարեալ բռնկահի կը լինէի եւ թոյլ չէի տայ, որ ուրիշները քո պատրանքները քամուն տան:

ԱՆՆԻԿ.— Դու կատակի ես տալիս, Սօնա, բայց իմ սրտից արիւն է գալիս:

ՍՕՆԱ. (Կարեկցական կշարքակնով).— Լա՛ւ, հերիք է դու էլ սիրտդ հատցնես: Այնպէս ես այդ խնդիրը քեզ համար իդէ-ֆիքս (idée fixe) դարձրել, որ կարծես աշխարհում առաջին եւ վերջին անգամակ կինը դու ես որ կաս:

ԱՆՆԻԿ.— Իդէ-ֆիքս չեմ դարձրել, Սօնա: Իմ կեանքն այնպէ՛ս է լեցուած Գուրգէնով, որ հարկւր տարի էլ այսպէս մնամ, ախ չեմ քաշի Բայց նա այնքա՛ն տեսնչում է դաւակ ունենալու... Յետոյ՝ մայրիկն էլ...

ՍՕՆԱ. (Ծիծաղով).— Մայրիկն իրօք որ շատ թունդ է կպել թոռնիկ ունենալու ցանկութեանը: Ի՞նչ առաջ էլ

ինձ էր խորհուրդ տալիս ամուսնանալ Պ. Ասլանեանի եւ մինչեւ իսկ Պ. Սերոբեանի հետ, որպէսզի ինք թոռնիկ ունենայ:

ԱՆՆԻԿ (Տխուր ժպիտով).— Ինչ վերաբերում է Պ. Ասլանեանին՝ կարծեմ մայրիկը քո սրտիցն է ջուր խմում՝ նրա հետ ամուսնանալու առաջարկ անելով:

ՍՕՆԱ. (Ժպտալով).— Ինչո՞ւ ես այդպէս կարծում:

ԱՆՆԻԿ.— Որովհետեւ վերջին չաբաթներս նրա անունը բերնիցդ վար չէ ընկնում:

ՍՕՆԱ.— Իսկապէս, չես կարող երեւակայել, Աննիկ,

թէ նա ինչքա՞ն գրաւիչ տղամարդ է: Նրա ամէն մի խօսքից ու շարժումից՝ նկարագրի ազնուութիւն եւ խմաստութիւն է ժայթքում: Իմ ծանօթ երիտասարդները, նրա համեմատութեամբ, այնքա՞ն սովորական եւ չնչին են երևում:

ԱՆՆԻԿ (Ժպտալով).— Մինչեւ անգամ Պ. Սերոբեանը, որ չուրի պէս հետեւում է քեզ ամէն քայլափոխի:

ՍՕՆԱ.— Ի՞նչ համեմատութիւն: Նրա մօտ Պ. Սերոբեանը կատարեալ երախայ է, եւ այն էլ անդուստլ, չփացած երեխայ:

ԱՆՆԻԿ.— Դու չե՞ս գտնում, սակայն, որ Պ. Ասլանեանը մի քիչ անհամարձակ է եւ անվճռական:

ՍՕՆԱ.— Անհամարձակ՝ թերեւս. բայց ընա՛ւ անվճռական: Նրա ասած խօսքին կարող ես վստահիլ, ինչպէս անսասան ժայռի ինչ վերաբերում է անհամարձակութեանը՝ դա էլ հոգեկան նուրբ մշակոյթի արդիւնք է, ուրիշ ոչինչ:

ԱՆՆԻԿ.— Չգիտեմ, գոնէ մինչեւ Ռուսաստան գնալը, նա այդպիսի տպաւորութիւն էր ձգում վրաս:

ՍՕՆԱ.— Այո՛, բայց մի՛ մոռացիր, որ այդ ժամանակից ի վեր ութը երկար ու ձիգ տարիներ են անցել եւ այն էլ խիստ բեղուն աշխատանքներով լեցուն տարիներ: Ռուսաստանում նրա յատակադձերով կառուցուած չէնքերին թիւ-համար չկայ:

ԱՆՆԻԿ.— Նրա դասախօսութիւնը մեր հին ճարտա-

րապետութեան մասին իրօ՞ք այնպէս հետաքրքրական էր, ինչպէս այսօրուան թերթերն են գրում:

ՍՕՆԱ. (Յափշտկութեամբ).— Ի՞նչ ես ասում,— Աննիկ, մի կատարեալ շէ-դէօվր (chef d'oeuvre) . . . Ափսոս, որ դու չեկար:

ԱՆՆԻԿ.— Շատ էի ուղում գալ. բայց տեսայ, որ Գուրգէնը տրամադիր չէ, ես էլ հրաժարուեցի:

ՍՕՆԱ.— Ճիշդն ասած, ես չեմ հասկանում քո այդ մշտական համակերպութիւնը Գուրգէնի տրամադրութիւններին:

ԱՆՆԻԿ (Ժպտալով).— Փորձի՛ր ամուսնանալ Պ. Ասլանեանի հետ՝ եւ կը հասկանաս:

ՍՕՆԱ.— Ոչ, ես չէի կարող կապուել մէկի հետ այն աստիճան, որ ստիպուէի նրա համար ուրանալ ինձ, ինչպէս դու ես անում: Դո սէրը սովորական գծից դուրս մի բան է:

ԱՆՆԻԿ.— Սէրը, եթէ անխղիւ կապի եւ ինքնամոռաց նուիրումի զգացում չէ, չարժէ որ կոչուի այդ անունով: Բայց դու այն ասա՛. ինչպէ՞ս էր պահում իրեն Պ. Սերոբեանը դասախօսութեան ժամանակ:

ՍՕՆԱ.— Ո՛հ, անտանելի՛, անտանելի՛ . . . Երեւակայի՛ր, սրահն ամբողջ երկու ըուպէ դրդում էր ծափահարութիւններից, իսկ նա ի՛նչ անգամ գոնէ ձեռքը ձեռքին չկալցրեց: Դասախօսութեան ընթացքին էլ, նրա հեղնական ծամածուրութիւնները պէտք է տեսնէիր:

ԱՆՆԻԿ.— Երեւակայում եմ, թէ ի՞նչ պիտի լինի խեղճի վիճակը, երբ այսօր քեզ ե Պ. Ասլանեանին միասին տեսնի Բաբեգործականի ցերեկոյթին:

ՍՕՆԱ. (Ծիծաղով).— Իրա՞ւ որ . . .

ԱՆՆԻԿ.— Դու ծիծաղում ես, Սօնա, բայց խոհեմութիւնը պահանջում է մի քիչ զգոյշ լինել նրա հետ:

ՍՕՆԱ.— Սակայն հօ չե՞մ կարող գերի դառնալ նրա յիմար խանդոտութեանը: Գոնէ պատճառ ունենար խանդոտելու: Պ. Ասլանեանն այնքա՞ն կորեկտ է ինձ հետ, որ աւելի լինել չի կարելի: Իսկ նա կատաղութիւնից պայ-

թում է, երբ ես երկու խօսք եմ փոխանակում այդ մարդու հետ:

Տ Ե Ս Ի Լ 3.

ՆՐԱՆՔ ԵՒ ՇՈՒՇԱՆ

ՇՈՒՇԱՆ (Մանգրոյ խորի դռնից՝ Աննիկին).— Դու արդէն վերադարձե՞լ ես: Ի՞նչ ասաց բժիշկը:

ԱՆՆԻԿ (Ընկճուած).— Նորից հին պատմութիւնը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Այդպէս էլ գիտէի: Իսկ դու ոչ լի օր ես հարցնում և ոչ կիրակի՝ բժիշկների չէմքը մաշելու համար:

ԱՆՆԻԿ.— Անցեալ անգամ նա այնպէս էր յուսաւորում, որ չկարողացայ համբերել մինչեւ վաղը:

ՇՈՒՇԱՆ (Հեզմանքով).— Եթէ չյուսաւորի, ինչպէ՞ս պէտք է կարողանայ դրամներդ կորզել... (Սօսային) Իսկ Պ. Ասլանեանին ինչ եղաւ:

ՍՕՆԱ.— Հիմա ուր որ է կը գայ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Գուրգէնն էլ, չգիտեմ, ինչո՞ւ այսքան ուշացաւ: Վախենում եմ յանկարծ մոռանայ, որ հոգեհանգստին պիտի գնանք:

Զանգահարութիւն

ՍՕՆԱ (Ուրախ).— Սա Պ. Ասլանեանի զանգն է (Շտապով ելնուլ ե խորի դռնով):

ՇՈՒՇԱՆ (Ժպտալով).— Ինչպէս էլ նկատե՞լ է նրա զանգահարութեան եղանակը:

Տ Ե Ս Ի Լ 4.

ՆՐԱՆՔ ԵՒ ՇԱՀԷՆ

ՇԱՀԷՆ (Խորի դռան շեմքին).— Յարգանքներս: (Համբուրում ե Շուշանի եւ Աննիկի ձեռքը):

ՇՈՒՇԱՆ.— Ասուած է՝ «անունը տո՛ւր՝ սիրոցը բա՛ց»: Հէնց նոր ձեր մասին էինք խօսում: Նստեցէ՛ք:

խնդրեմ:

ՇԱՀԷՆ.— Յուսով եմ, որ վատ չէիք խօսում իմ մասին:

ՍՕՆԱ (Ուրախ) Մեր տանը, բարեկամների բացակայութեանը այլ բան չեն խօսում, քան ներկայութեանը:

ՇԱՀԷՆ.— Տարակոյս չունիմ այդ մասին, օրիորդ, իմ ասածը կատակ էր: Պ. Գուրգէնը տա՞նք չէ:

ԱՆՆԻԿ.— Ոչ: (Նայելով ժամացոյցին) Զարմանալի է, թէ ինչո՞ւ ուշացաւ: Այս անձնագրահաշիւները նրան նման չէ:

ՇԱՀԷՆ (Ժպտալով Աննիկին).— Ըստ երևոյթին Պ. Գուրգէնը ուսանող ժամանակի պէս բժախնդիր է ճշգրտագրութեան հարցում: Յիշո՞ւմ էք, թէ ինչպէ՞ս էիք վախենում ուշանալ այն ժողովներին, որոնց նա պիտի նախագահէր:

ԱՆՆԻԿ.— Վախնալու բան չկար: Ես սոսկ աշակերտուհի, որին չնորհ էիք արել թոյլ տալու, որ յաճախեւ ուսանողական հաւաքոյթները՝ աշխատում էի հէնց սկզբից ներկայ լինել ժողովներին, որպէսզի մի բան հասկանայի ձեր վէճերից:

ՍՕՆԱ (Շահեկին).— Ինչի՞ մասին էիք վիճում:

ՇԱՀԷՆ.— Հազար ու մի մանր ու խոշոր հարցերի մասին: Յիշում եմ, մի անգամ վիճաբանութիւնը առանձնապէս տաքացաւ, որովհետեւ Պ. Գուրգէնը խիստ սուր ձեւով արտայայտուեց մի ուսանողուհու դէմ, որ քննադատում էր ժամանակակից ընտանեկան կեանքի յետաձգութիւնները եւ, մասնաւորապէս, դատաւարտում տղամարդու տիրապետող դերը ընտանիքում: Պ. Գուրգէնը այդ ժամանակները ընդհանրապէս աւանդապաշտ տրամադրութիւններ ունէր:

ՇՈՒՇԱՆ.— Հիմա էլ այդպէս է: Այս տեսակէտից Գուրգէնը իր հօր հետ մի խնձոր է՝ երկու կէս արած: Ամէն մի աւանդական սովորութիւն և ծէս սրբութիւն էր հանգուցեալի համար:

ՇԱՀԷՆ.— Մի անգամ էլ, Պ. Գուրգէնի մի զեկու-

ցումը երկար ու բարակ վէճերի նիւթ դառաւ:

ՍՕՆԱ.— Ինչի՞ մասին էր այդ զեկուցումը:

ՇԱՀԷՆ.— Մալթոզականութեան մասին: Հակառակ Մալթոզի տեսութեան, որ պահանջում է զաւակներ թիւ-ւը իւրաքանչիւր ընտանիքում սահմանափակել երկուսով, Պ. Գուրգէնը պնդում էր, թէ, մեր պայմաններում, ամէն մի ընտանիք առնուադն հինգ զաւակ պէտք է ունենայ:

ՇՈՒՇԱՆ (Հառաջանելով).— Մէկով էլ գոհ ենք, թո՛ղ Աստուած տայ:

ԱՆՆԻԿ (Սօնային).— Դուք չէ՞ք ուշանայ ցերեկոյ-թին:

ՍՕՆԱ (Նայելով քելի ժամացոյցին).— Ոչ, մի քանի րոպէ էլ կարող ենք մնալ: (Շահեկին) Իսկ դուք եղբօրս հետ վիճաբանութիւններ չէ՞ք ունեցել:

ՇԱՀԷՆ.— Ինչպէ՞ս չէ: Մեր ուսանողութեան վերջին տարին, մի անգամ նոյնիսկ թուեց վէճի բռնուեցինք՝ ինչ որ բանաձեւերի շուրջը: (Աննիկին) Այդ ժամանակ, յիշո՞ւմ էք, դուք թէեւ նոր էիք արձանագրուել կանանց բարձրագոյն կուրսերում, եռանդուն պրոպագանդ էիք մղում հին ուսանողուհիների մէջ, որպէսզի Պ. Գուրգէնի բանաձեւին քուէ տային և ոչ թէ իմ բանաձեւին:

ԱՆՆԻԿ.— Ինչպէս էլ պահե՛լ էք ձեր մտքի մէջ այս վէճերը: (Կասկով) Հիմա հասկանալի է, թէ ինչո՞ւ այս-քա՛ն տարիների ընթացքին, մի երկտող խկ չգրեցիք ո՛չ ինձ և ո՛չ էլ Գուրգէնին: Բայց, կատակը մի կողմ, ինչ-պէ՞ս եղաւ, որ դուք յանկարծ որոշեցիք մեր կողմերը չուել Ռուսաստանից:

ՇԱՀԷՆ (Թախիծով) Չգիտեմ... Պարագաներն այն-պէս բերին, որ ստիպուեցի գալ...

ՍՕՆԱ (Կասկով).— Եթէ շատ էք դժգոհ ձեր գա-լուց՝ կարող էք նորից վերադառնալ:

ՇՈՒՇԱՆ (Կշատաբանելով).— Ինչե՛ր ես ասում, Սօ-նա:

ՇԱՀԷՆ (Շուշանին).— Օրիորդն այդպէս է խօսում, որովհետեւ չգիտէ, որ ինձ համար, հիմա այստեղից վե-

րադառնալն աւելի շփուար է, քան այստեղ գալը: (Արա-գօրէն քսիւծալի ակնարկ և նկատ Աննիկի վրայ և դարձնում դէմքը):

ՍՕՆԱ (Նայելով քելի ժամացոյցին և ոսփի ելնելով).— Օ՛, Պ. Ասլանեան, այլեւս րոպէ չունենք կորսնցնելու:

ՇԱՀԷՆ.— Ձեր տրամադրութեան տակ եմ, օրիորդ (Ոսփի և ելնում):

ՍՕՆԱ.— Սպասեցէք մի վայրկեան, գլխարկս դնեմ (Ելնում և խորփի դնում):

ՇԱՀԷՆ (Աննիկին).— Իսկ դուք ինչու չէք գալիս այս ցերեկոյթին:

ԱՆՆԻԿ (Ոսփի կանգնելով).— Եթէ Գուրգէնն ազատ լինէր՝ կը գայինք միասին: Բայց նա մայրիկի հետ պէտք է հիմա գնայ կարապետեանի հոգեհանգստին:

ՇՈՒՇԱՆ (Աննիկին).— Սակայն դու ի՞նչ ես անելու տանը մեն-մենակ:

ԱՆՆԻԿ.— Մտադիր եմ եղբօրս նամակին պատաս-խանել:

ՇՈՒՇԱՆ.— Իսկապէս ցաւալի է, որ այս հոգեհան-գիստը զուգադիպեց Բարեգործականի ցերեկոյթին: (Սօնա-յին, որ երեւում է զղիարկով խորփի դրան շեմքին) Սօնա, չմո-ռանաս իմացնել վարչութեան անդամներին մեր բացա-կայութեան պատճառը: Դուք էլ, Պ. Ասլանեան, եթէ երե-կոյեան ազատ էք, համեցէք մեզ հետ ընթրիքի:

ՇԱՀԷՆ.— Հաճոյքով, տիկին:

ՍՕՆԱ.— Ուրեմն, շարժուենք:

ՇԱՀԷՆ.— Ցտեսութիւն, յարգելի տիկիններ:

ՇՈՒՇԱՆ ԵՒ ԱՆՆԻԿ.— Ցտեսութիւն:

Սօնան և Շահեան, ելնում են խորփի դնով:

ՇՈՒՇԱՆ (Աննիկին).— Գուրգէնի սև փողկապը գտա՞ր:

ԱՆՆԻԿ.— Ոչ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Մեծ պահարանի դարակները տես կա-րող է նրանց մէջ լինել:

ԱՆՆԻԿ.— Բայց նրանց մէջ փողկապն ի՞նչ գործ

ռենի (եղնում է ձախ դռնով)։

ՇՈՒՇԱՆ (Ինքն իրեն)։— Անգին հարս է, օրինակելի կին... Բայց ի՞նչ հողը տամ գլխիս, որ իր սև բախտից, կրակի մէջ է ձգել այս տունը...

Տ Ե Ս Ի Լ 5.

ՇՈՒՇԱՆ ԵՒ ԳՈՒՐԳԷՆ

ՇՈՒՇԱՆ (Գուրգենին, որ մտնում է խորի դռնից)։— Վերջապէ՛ս...

ԳՈՒՐԳԷՆ։— Շատ ուշացայ հա՞։

ՇՈՒՇԱՆ։— Ուշանալն էլ խօսք է։

ԳՈՒՐԳԷՆ։— Պ. Գրիգորեանի մօտից վերադառնալիս, մի վայրկեանով մտայ գծագրիչ Գալստեանի մօտ՝ մեր նոր պղնձահանքի յատակագիծը ստանալու համար։ Բայց նա այնպիսի մի սիւրպրիզ արաւ ինձ, որ կարող էի ժամերով մօտը մնալ։ (Նայելով շուրջը) Ո՛ւր են Աննիկը, Սօնան։

ՇՈՒՇԱՆ։— Աննիկը ներսն է, իսկ Սօնան, Պ. Ասլանեանի հետ միասին, քիչ առաջ գնաց ցերեկոյթին։ Ի՞նչ սիւրպրիզի մասին է խօսքդ։

ԳՈՒՐԳԷՆ։— Պ. Գալստեանը, համաձայն տուած տեղեկութիւնների, գծագրել է մեր տոհմական ծառը (Նստելով Շուշանի մօտ եւ քանադայի ձեռքի մեծ քերթը) Մայրիկ ջան, տե՛ս, ահա այստեղից է սկսւում իմ ծանօթութիւնը մեր տոհմի սկզբնաւորութեան մասին։ Տասնեւթեցերորդ դարու վերջերին, Շահ Աբբասը, իմ պապերից մէկին, որ Հայրում էր կոչւում, մէլիքութեան տիտղոս է տալիս։ Նրա որդուց, մէլիք-Ղահրամանից, ինչպէս տեսնում ես, երեք ճիւղաւորութիւն է ստացւում։ Մէկը գնում է Հնդկաստան եւ անհետ կորչում։ Միւսի հետքերը, ասում են, մինչեւ օրս կան Նոր Զուղայում եւ Սպահանում։ Բայց ինչքան փնտռել տուի՝ չկարողացայ գտնել։ Մենք ահա այս մէլիք Ղահրամանի անդրանիկ որդուց, մէլիք Աղամից ենք սերում։ Տե՛ս, այստեղից սկսած, տոհմը շա-

րունակւում է կանոնաւոր յաջորդականութեամբ, մինչեւ քո խոնարհ ծառան։

ՇՈՒՇԱՆ (Հառաչելով)։— Եւ քեզնով էլ չորանում է քո տոհմական ծառը...

ԳՈՒՐԳԷՆ (Տխրաբեամբ)։— Այո՛, ի՞նչ արած...

ՇՈՒՇԱՆ։— Մեզ էլ, երեւի, նոյն ճակատագիրն է սպասում, ինչ որ վիճակուեց հանգուցեալ Կարապետ աղային։

ԳՈՒՐԳԷՆ։— Ի՞նչ ճակատագիր։

ՇՈՒՇԱՆ։— Այն՝ որ նրա հարստութիւնը, հիմա շան ու գէլի բաժին պիտի դառնայ։ Բանի՛ր քանի՛ անգամ ընկեր-բարեկամներ խորհուրդ տուին նրան ամուսնալուծուել՝ մի ժառանգ ունենալու համար։ Իսկ նա, չգիտեմ ի՞նչ էր գտել իր կնոջ մէջ, մինչեւ վերջը նրան կպած մնաց և այսօր մէկը չունի, որ տէր կանգնի այդ ահագին կարողութեանը։

ԳՈՒՐԳԷՆ։— Կարողութիւնը՝ քարը գլուխը։ Սակայն, վատ է՛ր լինի, որ Սօնան ամուսնանար, որպէսզի մեր տոհմը գոնէ աղջկայ գծով շարունակուէր, եթէ Աննիկն, այսպէս, մինչեւ վերջն անզաւակ մնար։

ՇՈՒՇԱՆ։— Տոհմի շարունակութեան համար ի՞նչ նշանակութիւն կարող է ունենալ Սօնայի ամուսնութիւնը։ Աղջիկը իր ամուսնու ընտանիքը կը պայծառացնի։ Եթէ չես ցանկանում, որ Մէլիք-Աղամեան ազգանունը անհետանայ, ինքդ պէտք է մտածես այդ մասին։

ԳՈՒՐԳԷՆ։— Ի՞նչ մտածեմ։

ՇՈՒՇԱՆ։— Այն՝ ինչ որ խորհուրդ էին տալիս հանգուցեալ Կարապետ աղային։

ԳՈՒՐԳԷՆ։— Ուղում ես ասել, որ ես Աննիկից բաժանուե՞մ։

ՇՈՒՇԱՆ։— Ինչո՞ւ չէ։

ԳՈՒՐԳԷՆ (Ծիծաղով)։— Իսկ Աննիկի՞ն ինչ անենք։

ՇՈՒՇԱՆ։— Աննիկի մասին դու անհոգ կաց։ Նա դեռ այնքան երիտասարդ է եւ գեղեցիկ, որ ոչ մի գժուարութիւն չի ունենայ իրեն համապատասխան մի ամուսին

գտնելու:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Կրիստոս սոնով).— Եւ դու կարծում ես, թէ ես բաց աչքով կարող եմ հանդուրժել, որ Աննիկը մի ուրիշ մարդու պատկանի:

Տ Ե Ս Ի Լ 6.

ՆՐԱՆՔ ԵՒ ԱՆՆԻԿ

ԱՆՆԻԿ (Մտնում է ձախ դռնից, մի սև փողկապ ձեռքին).— Դու արդէն այստեղ ես, ինչո՞ւ իմաց չտուիր, որ եկել ես:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ի՞նչ առաջ եկայ:

ԱՆՆԻԿ.— Կարողացա՞ր համաձայնութեան գալ Պ. Գրիգորեանի հետ՝ մեր նոր պղնձահանքը շահագործելու մասին:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ո՞րտեղից: Նա արդէն որոշել է հաշուեյարդարի ենթարկել իր հօր առևտրական գործերը եւ արտասահման անցնել:

ՇՈՒՇԱՆ (Զարմացած).— Ինչպէ՞ս թէ:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Հապա՞: Այդպէս է մեր բանը: Անգլիայում, առևտրական եւ արդիւնագործական տները յաճախ հարիւրաւոր տարիներով պահում են իրենց գոյութիւնը՝ որդուց-որդի շարունակութեամբ: Իսկ մեր մէջ այդպիսի մի տուն չտեսայ՝ որ երեք սերունդ յարատեւած լինի: Այդ նշանից է, որ ընտանեկան աւանդութիւնն ասած բանը չկայ մեզ մօտ:

ՇՈՒՇԱՆ (Տխուր եւ մտախոհ).— Ընտանեկան աւանդութիւնները տեւականացնելու համար, պէտք է նախ եւ առաջ ընտանիքը տեւականացնել:

ԱՆՆԻԿ (Գուրգենին).— Երեկոյեան ազա՞տ ես:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Այո՛, ի՞նչ կայ որ:

ԱՆՆԻԿ.— Կ'ուզէի փոքր ինչ դուրս ելնել քեզ հետ:

Շաբաթը մի կիրակի ունենք, այն էլ երեսդ չեմ տեսնում:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Շատ բարի: Երեկոյեան գնանք ակումբը ընթերցելու: Այսօր այնտեղ սխմֆօնիկ նուագահանդէս է լի-

նելու:

ՇՈՒՇԱՆ.— Բայց երեկոյեան Պ. Ասլանեանը հրաւիրուած է մեզ մօտ ընթերցել:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Որ այդպէս է, տանը կ'ընթերցեն եւ ամէնքս միասին կը գնանք նուագահանդէսին:

ՇՈՒՇԱՆ.— Դէ ես գնամ պատրաստեմ: (Ելնում է խորի դռնով):

ԱՆՆԻԿ.— Բե՛ր այս փողկապը կապեմ: Բո՛նը հոգեհանգստին անյարմար է: (Կապելով փողկապը եւ ֆիշօրէն) Իսկ դու գիտե՞ս, որ այսօր ինձ բնաւ չես համբուրել:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Իսկապէ՞ս... Այդ անպիտան Գրիգորեանի խնդրը այնպէս էր բռնել ուղեղս, որ մոռացայ համբուրել իմ լա՛ւ, լա՛ւ Աննիկին (Համբոյր):

ԱՆՆԻԿ.— Գուրգէն ջան, գիտե՞ս ինչ: Խնդրում եմ, այնպէս արա, որ ընթերցելից յետոյ մենք առանձին լինենք:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ինչո՞ւ:

ԱՆՆԻԿ.— Նախ՝ ուղում եմ իմ զբօսանքի ժամերին մենակ լինել քեզ հետ, եւ ապա՝ լաւ է, որ չխանգարենք Սօնային: (Ժպտալով) Սօնան շատ է հաւանում Պ. Ասլանեանին: Ո՞վ գիտէ, գուցէ մի լուրջ բան է դուրս գալիս նրանց բարեկամութիւնից:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ինչպէս կ'ուզես, սիրելիս (Շոյում է Աննիկի մազերը):

ՇՈՒՇԱՆ (Խորի դռան շեմքին).— Դէ, չարժուենք, Գուրգէն:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ես պատրաստ եմ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Աննիկ, ընթերցել հոգսը քեզ վրայ պիտի մնայ:

ԱՆՆԻԿ.— Դու անհոգ կաց, մայրիկ: Ես կ'անեմ ինչ հարկն է:

Շուրանը եւ Գուրգենը ելնում են խորի դռնով: Աննիկը նրանց ողիւնջում է եւ ապա, վերադառնալով բնակարանի մի սենյակում եւ ապա հեռախօսում:

ԱՆՆԻԿ (Հեռախօսում է).— Այո՞... Կենտրոնն է... Տուէք, խնդրեմ, 204 թիւը... Այո՞... «Պրոգրես»



խանութն է . . . Նշանակեցէք խնդրեմ հետեւեալ պատմութիւնները Մէլիք-Աղամեանների տնից . . . (Սպասում ե) Ալլօ, պատրաստ էք . . . Գրեցէք ուրեմն. 2 լաւ տապալկած հաւ, 4 ֆունտ խաչած ասետրինա (ձուկ) եթէ թարմ է . . . 1 ֆունտ ապուխտ, 1 տուփ խաւեար . . . ոչ, միջակ մեծութեան. 2 տուփ սարգին, 1 $\frac{1}{2}$ ֆունտ զուրիցերիական պանիր . . . Այո, զուրիցերիական . . . գրեցի՞ք . . . 5 ֆունտ երեւանի դեղձ, 5 ֆունտ Գանձակի խաղող . . . Գրեցի՞ք . . . Այսքան . . . Խմիչքեղէնի կարիք չունինք . . . Մեր սպասուհին տանք չէ այսօր, պէտք է ձեր ծառայողի միջոցով ղրկէք . . . Ե՞րբ. ոչ ուշ քան մինչեւ ժամը 7-ը: Ծառ բարի:

Հեռախօսք փակում եւ եւ լիսեջով այն սեղանի առաջ, որի փայ Շուշանը բուրք եր բանում՝ սխտում ե գրել:
Քիչ անց՝ զանգահարութիւն:

Աննիկ.— Ո՞վ պէտք է լինի (Եղևում ե խորի դռնով եւ խօսում նախասենեակում).— Պ. Շահէն . . . Այսպէս չո՞ւտ վերջացաւ ձեր ցերեկոյթը:

Տ Ե Ս Ի Լ 8.

ԱՆՆԻԿ ԵՒ ՇԱՀԷՆ

ՇԱՀԷՆ (Խորի դռնից բեւեւ մտնում Աննիկի հետ միասին).— Ոչ, չվերջացաւ, բայց ես չկարողացայ մնալ:

Աննիկ.— Իսկ օրերո՞րդը:

ՇԱՀԷՆ.— Նա այնտեղ է, Պ. Սերոբեանի հետ:

Աննիկ.— Հապա դո՞ւք ինչու չմնացիք: (Շահէնը շուտ ե) Ի՞նչ է պատահել, Պ. Շահէն, ինչո՞ւ այդպէս գունատ էք: Նստեցէ՛ք խնդրեմ:

ՇԱՀԷՆ.— Տիկին Աննիկ . . . Ես այլեւս չեմ կարող տանել այս . . . այս վիճակը:

Աննիկ (Շուտաւ).— Ի՞նչ վիճակ:

ՇԱՀԷՆ.— Մի՞թէ դուք չէք հասկանում, տիկին Աննիկ, մի՞թէ դուք չէք զգում, թէ ի՞նչ հրդեհ է լսւում

սիրտս . . .

Աննիկ (Շփոթուած).— Բայց . . . (Բնագործին նայում ե շուրջը):

ՇԱՀԷՆ.— Մի վախենաք, մեզ ոչ ոք չէ լսում . . . Թոյլ տուէք, երկա՛ր տարիներից յետոյ, մի անգամ եւս բանալ սիրտս ձեր առաջ . . . Զգացմունքների այս յորդումը վեր է իմ ուժերից . . . (Ճակատք արկերի մէջ առնելով) Ա՛խ այս ի՞նչ ճակատագիր է, ի՞նչ դառն ճակատագիր . . .

Աննիկ.— Պ. Շահէն . . .

ՇԱՀԷՆ (Ընդհատելով).— Տիկ. Աննիկ, ես ամբողջ ութը տարի լուռ ու մունջ կրել եմ անպատասխան մնացած սիրոյ տառապանքը: Ես ինձ թոյլ չեմ տուել մինչեւ իսկ մի անմեղ բացիկով յիշեցնել ձեզ իմ գոյութիւնը: Եւ յանկարծ այսպէս . . . Ո՞ր չար ոգին մղեց ինձ դէպի այս քաղաքը . . .

Աննիկ (Կարեկցաբար).— Բայց, Պ. Շահէն, դուք այնպէ՛ս խաղաղ էիք այս ամբողջ ժամանակը: Ինձ թւում էր, մինչեւ անգամ, թէ մի նոր զգացմունք սկսել է ձայն տալ ձեր սրտում:

ՇԱՀԷՆ (Ընկճուած).— Դուք օր. Սօնային էք ակնարկում, անշուշտ ինքն աղջիկ . . . Որքա՛ն անարդար եմ նրա հանդէպ . . .

Աննիկ.— Ինչո՞վ էք անարդար:

ՇԱՀԷՆ.— Ես գիտեմ, որ իմ սիրալիք վերաբերմունքը այլ մեկնութիւն կարող է առաջացնել նրա մէջ: Բայց ոչինչ չեմ անում՝ նրան թիւրիմացութեան մէջ չձգելու համար, որպէսզի . . . որպէսզի անարգել կարողանամ տեսնել ձեզ, լսել ձեր ձայնը, վայելել ձեր մերձաւորութիւնը . . .

Աննիկ (Խուստեմ).— Պ. Շահէն:

ՇԱՀԷՆ.— Մի՛ բարկանաք, տիկ. Աննիկ . . . Եթէ դուք իմանայիք թէ ի՞նչ կատաղի պայքար եմ մղել ինքս իմ դէմ, իմ խեղճ սրտի դէմ, մինչեւ այստեղ գալս . . . Հազիւ էինք մտել ցերեկոյթի սրահը, որ հոգիս մի անորա-

կելի տագնապի մատնուեց: Այն միտքը, որ դուք այս ժամին մենակ էք և ես հազուադիստ պատեհութիւն ունեմ նետուելու ձեր առաջ, զնելու սիրտս ձեր ոտքերի տակ... (Տեսնելով դժգոհութեամբ արտայայտութիւն Աննիի դէմքին) Ա՛խ, մի՛ բարկանաք, մի՛ բարկանաք ինձ վրայ...

ԱՆՆԻԿ (Պարոկե).— Ձեմ բարկանում. բայց չատեմ ափսոսում, որ ձեր այս արտայայտութիւնները պիտի զրկեն ինձ մի բարեկամութիւնից, որ ես թանկ եմ գնահատում:

ՇԱՀԷՆ (Խորակուս).— Իմ դատաւճիռն արտասանուած է...

ԱՆՆԻԿ (Հեզգիւսե քերականով).— Խնդրում եմ, սըլսալ մի՛ հասկանաք ինձ: Ես ձեզ չեմ մեղադրում: Եւ կա՛րելի՞ է մէկին մեղադրել, թէ ինչո՞ւ է սիրում: Բայց ինչո՞ւ պէս ութը տարի սրանից առաջ, նոյնպէս եւ հիմա, ես՝ ձեր ազնիւ նկարագրին արժանի շխտակութեամբ՝ պէտք է ասեմ, որ չեմ կարող պատասխանել ձեր զգացմունքներին: Դուք գիտէք, որ ես անվերապահօրէն պատկանում եմ Դուրգէնին: Սիրում էի նրան, երբ դուք դեռ չէիք արտայայտել ձեր զգացմունքները դէպի ինձ, իսկ այժմ, նրա հետ կապուելուց յետոյ, առաւել եւս: Իմ հոգին ձեռքուածք տանել չի կարող, Պ. Շահէն: Ինձ համար արդէն իսկ ծանր տանջանք է, որ ես, Դուրգէնի հոգեկան անդորրութիւնը չխանգարելու համար, չեմ կարող նրան յայտնել մեր այս տեսակցութիւնն ու խօսակցութիւնը: Բայց դուք էլ պէտք է նկատի ունենաք, որ սրանց կրկնութիւնը...

ՇԱՀԷՆ (Երեւում քայքայով շարժում է դէպի խորի դուռ).— Մնաք բարեւ, տիկ. Աննիկ, ներեցէ՛ք ինձ:

ԱՆՆԻԿ (Ջեմօրեկ).— Ոչ, մի՛ հեռանաք այդպէս: Ես ուզում եմ, որ մենք բարեկամներ մնանք. լա՛ւ, անկե՛ղծ բարեկամներ... Յիշո՞ւմ էք մեր վերջին տեսակցութիւնը՝ իմ նշանադրութեան նախօրեակին: Դուք խոստացաք, որ միշտ անձնուէր բարեկամ պիտի մնաք ինձ համար: Հա՛ւատացէ՛ք, որ ես ձեր բարեկամութիւնը հիմա նուազ չեմ գնահատում, քան այն ժամանակ: Նկատեցէ՛ք ինձ իբրեւ

ձեր քոյրը, որ չի կարող սիրել ձեզ կնոջական զգացմունքներով լոկ այն պատճառով, որ ձեր հարազատն է, ձեր արեւնակիցը... Մենք էլի առաջուան պէս բարեկամներ կը մնանք, այնպէս չէ՞:

ՇԱՀԷՆ (Հնկնաւ).— Բայց ես, իմ այսօրուան վարմունքից յետոյ, այլեւս ի՞նչ երեսով կարող եմ երեւալ այս տանը...

ԱՆՆԻԿ.— Իսպառ հանեցէ՛ք ձեր յիշողութիւնից մեր այս տեսակցութիւնը: Ես ևս չեղեալ կը նկատեմ այն, եւ մեր յարաբերութիւնները կը մնան նոյնը, ինչ որ էին մինչեւ օրս: Եւ յետոյ... (Յիշելու ճիգով) Ի՞նչ էի ուզում ասել... Այո՛, եթէ դուք իրապէս չէք կարող պատասխանել օր. Սօնայի զգացմունքներին՝ պէտք է այնպէս անէք, որ խեղճ աղջիկը դուր յոյսերով չտարուի Սօնան, ազգական լինելուց աւելի, իմ մտերիմ ընկերուհին է: Նա չա՛տ կը կարող է ծանր աղբիւ նրա վրայ: Ձեր այժմեան ընթացքից ես լաւ հետեւանքներ չեմ գուշակում Սօնայի համար եւ ոչ էլ ձեզ համար:

ՇԱՀԷՆ (Մտածելով).— Իրաւունք ունիք... Իրաւունք ունիք աւելի՛ եւս ծանր խօսքերով կշտամբելու իմ անթոյլատրելի վարմունքը նրա հանդէպ... (Հնկնաւ) Բայց դա նշանակում է փակել իմ առաջ այս տան դռները եւ զրկել ինձ գոնէ երբեմն-երբեմն ձեզ տեսնելու հնարաւորութիւնից...

ԱՆՆԻԿ.— Ձեմ անգիտանում, որ դուք այլեւս առջուան պէս յաճախ չէք կարող մեզ այցելել: Բայց երբեմն-երբեմն — ինչո՞ւ չէ:

ՇԱՀԷՆ (Կարճ լռութիւնից յետոյ).— Լա՛ւ, թող այդպէս լինի... (Համբուրում է Աննիի ձեռքը եւ շարժում դէպի խորի դուռ):

ԱՆՆԻԿ.— Ցտեսութիւն, սիրելի՛ բարեկամս:

Շահէնը ելնում է խորի դուռով: Աննիկը ողնկում է նրան մինչեւ դուռը եւ ասլա՛ վերադառնալով իր սեղը՝ պահ մի մնում է մտախոհ: Յետոյ, վերցնում է գրիչը եւ սխաւ գրել:

Բ. ԱՐԱՐ

Բեւեր ներխայացնում է սեղանստուն համապատասխան կահաւորութեամբ.— հայեղիներով թիւփե, հաշի սեղան, որի վրայ կախուած է մեծ ջահ՝ շուսակփողով, կաշեծածկ արտոններ եւայլն: Նստաթանի կողմը մի գեղեցիկ քայխ՝ ծածկուած գորգով եւ քարձերով: Խորքի պատից դուռ դեպի նախասենեակ, իսկ ձախ պատից դուռ դեպի շինողնարանը: Խորքի դռան աջ կողմը՝ հեռախօս: Դռների վրայ՝ վարագոյրներ:

Երեկոյեան ժամը 8-ը:

Տ Ե Ս Ի Լ 1.

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԵՒ ԱՆՆԻԿ

Վարագոյրը բացուելու պահին, բեւեր դասարկ է: Աննիկը շտապով մտնում է խորքի դռնից եւ, թիւփի դարակից դռան ծրարը թողնելով թիւփի վրայ՝ դիմում է դեպի խորքի դուռը եւ այնտեղից խօսում դեպի դուռը:

ԱՆՆԻԿ.— Այս կողմը համեցէ՛ք, Պ. բժշկապետ: (Բժշկապետին, որ ձեռքերը տրոհելով մտնում է ներս) Նորոգութեան պատճառով, մեր ընդունարանն այսօր անկարգ վիճակի մէջ է:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Ոչինչ... Այստեղ եւս կարող ենք խօսել (Նստում է):

ԱՆՆԻԿ (Նստելով).— Դուք ձեր բոլոր քննութիւններն աւարտած էք նկատում, Պ. բժշկապետ:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Այո՛:

ԱՆՆԻԿ.— Եւ ի՞նչ է ձեր վերջնական եզրակացութիւնը:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ (Ծանորեկ).— Եզրակացութիւնս այն է, որ ձեր օրգանիզմը միանգամայն բնականոն վիճակի մէջ է: Եւ դուք օրգանական ոչ մի պատճառ չունէք չրեր մնալու:

ԱՆՆԻԿ.— Բայց ինչի՞ցն է, որ զաւակ չի լինում:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Տրուած լինելով, որ ձեր ամուսնական կեանքը, ինչպէս ասացիք, բնականոն ընթացք ունի՝ պէտք է հետեւցնել, որ ձեր չրերութեան պատճառը ձեր ամուսինն է:

ԱՆՆԻԿ (Չարմացած).— Ինչպէ՞ս թէ:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Պատահում է, որ սղամարդը, իր առնական կարողութիւնները երեւոյթապէս լրիւ չափով պահելով հանդերձ՝ չի կարող զաւակ տալ կնոջը, որովհետեւ ինչ-ինչ պատճառներով, ամուլ է դառնում արտադրելու համար:

ԱՆՆԻԿ.— Սարսափելի է...

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Սարսափելի ոչինչ չկայ, տիկին, այդպիսի դէպքեր յաճախ են պատահում բժշկական պրակտիկայի (պրաքտիկի) մէջ:

ԱՆՆԻԿ (Մրմնջողով).— Կը նշանակէ, թէ այնքան տարիներ դարմանուելու ի դուր է եղել...

ԲԺՇԿԱՊԵՏ (Ժպտալով).— Այո՛, եթէ չհաշուենք այն օգուտները, որ ստացել են դրանից բժիշկներն ու դեղաբանները:

ԱՆՆԻԿ.— Բայց չի՞ կարելի, արդեօք, դարմանել ամուսնուս ամուլութիւնը:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Եթէ նա քիչ առաջ թուածս հիւանդութիւններից կամ օրգանական թերութիւններից մէկն ու մէկը ունենար՝ կարելի էր մտածել այդ մասին: Քանի որ ձեր ամուսինը դրանցից ոչ մէկը չունի, ես, յետեւելով իմ երկարամեայ փորձառութեան վրայ, համոզուած եմ, որ նա անբուժելիօրէն ամուլ է: Սակայն, դուք կարող էք, եթէ ուզում էք, ստուգել իմ այս վերջին եզրակացութիւնը:

ԱՆՆԻԿ.— Ինչպէ՞ս:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Բժշկական քննութեան ենթարկել

տալով ձեր ամուսնուն:

ԱՆՆԻԿ.— Օ՛, այդ անկարելի է: Եթէ նա իմանայ, որ ինքն ամուլ է, անսահման դժբախտ կը շփալ իրեն: Նա այնպէ՛ս է տենչում զաւակ ունենալու...

ԲԺՇԿԱՊԵՏ (Ոսֆի եղևելով եւ ժպտալով).— Այդ արդէն դուրս է իմ մասնագիտութիւնից... (Ձեռքը տալով Աննիկին): Ուրեմն, մնաք բարեւ, յարգելի՛ տիկին:

ԱՆՆԻԿ.— Բարեւ ճանապարհ, Պ. բժշկապետ: Այնչափ երախտագէտ եմ ձեր ուշադիր վերաբերմունքի համար: Այս էլ... (Վերցնում է քիւֆէի վրայի նամակաժապետը եւ տալիս յժշկապետին):

ԲԺՇԿԱՊԵՏ.— Ծնորհակալութիւն: (Նամակաժապետը դնում է ծոցը եւ եղևում խորֆի դուռը):

Աննիկը ուղեկցում է բժշկապետին մինչև դուռը եւ ասլա վերադառնալով յետէ՛ նստում քիւֆէի վրայ: Նրա շարժումներից երեւում է, որ ծանր մտածումների մէջ է:

Տ Ե Ս Ի 1. 2.

ԱՆՆԻԿ ԵՒ ԳՈՒՐԳԷՆ.

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Բժշկապետը գնա՞ց արդէն:

ԱՆՆԻԿ (Տխրաբեամբ).— Այո՛:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Տխուր ես երեւում: Ի՞նչ ասաց:

ԱՆՆԻԿ (Շփոթուած).— Մի առանձին բան չասաց:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Իսկ նրա մասին խօսում են, թէ ամեն նաառաջնակարգ մասնագէտներից մէկն է կանանց հիւանդութիւնների համար:

ԱՆՆԻԿ.— Անշուշտ մեծ մասնագէտ պէտք է լինի, որ անհրաժեշտ են նկատել նրան Մոսկուայից այստեղ բերել տալ՝ կանանց բուժարանը կազմակերպելու համար: Բայց նա էլ այն կարծիքին է, որ պէտք է շարունակեմ դարմանել:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Մինչեւ ե՞րբ:

ԱՆՆԻԿ (Նետադայնաբեամբ).— Ես ի՞նչ իմանամ մինչեւ երբ... (Լռութիւն) Դու չա՞տ ես անհամբեր:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ի՞նչ թագցնեմ մեղքս, Աննիկ, քանի

տարիներն անցնում են, այնքան էլ անհանդստութիւնս աւելանում է: Ծարունակ զգում եմ ինձ մի մարդու դէմքում, որ դաւաճանում է իր նուիրական պարտականութիւններին:

ԱՆՆԻԿ.— Պարտականութիւն: Ո՞ւմ հանդէպ:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Իմ պապերի հանդէպ: Նրանք թողել են ինձ իրենց փառաւոր անունը, թողել են ահագին կալուածներ, որոնցով կարելի է սերունդների կեանք ապահովել, իսկ ես մէկը չունեմ, որ ինձանից յետոյ, տէր կանգնի այս ամէնին:

ԱՆՆԻԿ.— Բայց դու ինչո՞ւ ես հակառակում, որ մենք մի երեխայ որդեգրենք և մեր ժառանգը դարձնենք:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ի՞նչ եմ անում օտար երեխան: Օտար երեխան միայն ձեւական ժառանգի պայմանը կարող է լրացնել՝ և այն էլ առանց տոհմական շառաւիղի վարկ ունենալու դրսի աշխարհում: (Տխրաբեամբ) Բայց նա չպիտի կարողանայ մարել իմ մէջ սեփական զաւկի կարօտը եւ բերել ինձ այն հայրական երջանկութիւնը, որին ահա քանի՛ տարի է զուր տենչում է հողիս...

ԱՆՆԻԿ (Տխուր ժպտալով).— Մի՛ յուսահատուիր, սիրելի՛ս, Աստուած ողորմած է:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Տխրաբեամբ).— Աստուած եթէ ողորմած լինէր, մեզ այսպէս անմխիթար չէր ձգի: Ներքին այնպէ՛ս եմ նախանձում զաւակ ունեցողներին... Անցեալ օրը, քաղաքային պարտիզում, տեսայ մի փոքրիկ տղայ, որ հօր ծնկան նստած, չոյում էր նրա գէմքը: Ինչե՛ր չէի տայ, եթէ ես այդ բախտաւոր հօր դերում լինէի... Եւրէկ գիշեր էլ երազիս տեսայ, թէ մենք մի երեխայ ունինք՝ թուխիկի գէմքով եւ սեւ աշիկներով: Սրբունին ուղում էր գրկիցս առնել նրան, իսկ նա փաբելով թաթիկները պարանոցիս, կրկնում էր «ցեմ ուղիւմ, ցեմ ուղիւմ»: Դժբախտաբար ես արթնացայ այդ քաղցը երազից, եւ այլեւս քուն չեկաւ աչքիս: Մինչեւ լոյս, այդ երեխայի «հայլիկ», «հայլիկ» բացադանչութիւնն էր հնչում ականջներումս: (Տխրաբեամբ հակում է գլուխը):

ԱՆՆԻԿ (իսկոյն զգացում)։— Իմ խեղճ, իմ խեղճ Գուրգէնս . . . (Գրկում եւ շուրջ) Այս ես ի՞նչ անեմ, ես ի՞նչ անեմ . . . (Արտատում եւ)։ Բայց դու չես դադարի ինձ սիրելուց այս դժբախտութեան պատճառով, այնպէս չէ՞։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ինչե՛ր ես ասում, Աննիկ . . .

ԱՆՆԻԿ.— Ձէ՛, առաջ դու ինձ այլ կերպ էիր սիրում։ Յիշո՞ւմ ես, դու միշտ կրկնում էիր, թէ ես քեզ համար ե՛ւ կիրն եմ, ե՛ւ ընկեր, ե՛ւ զաւակ, ե՛ւ ամէն ինչ։ Հիմա դու այդպիսի խօսքեր այլեւս չես ասում։ Բո՛ւ ծնողական տենչանքը տեսնելով՝ ես մինչեւ անգամ երկիրդ եմ կրում, որ եթէ մենք զաւակ ունենանք՝ քո ամբողջ սէրը կը կեդրոնանայ նրա վրայ, եւ ես քեզնից զրկուած կը մնամ։

ԳՈՒՐԳԷՆ (Ջերմորեն)։— Ընդհակառակը, Աննիկ, եթէ դու ինձ մի զաւակ պարգեւես՝ դու ինձ համար կը լինես թանկագին ոչ միայն իբրեւ կիրն եւ ընկեր, այլ եւ իբրեւ աղբիւր մի անպատմելի երջանկութեան։

ԱՆՆԻԿ (Քնկշօրեն գրկելով Գուրգէնի սարսնը)։— Եւ ինձ շա՛տ կը սիրես, շա՛տ շա՛տ շա՛տ։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Այո՛, անսահման շատ։

ԱՆՆԻԿ.— Եւ մի՛շտ, մի՛շտ մի՛շտ։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Յաւիտեան, Աննիկ, յաւիտեան։

ԱՆՆԻԿ (իսկոյն զգացում)։— Դէ գրկի՛ր ինձ։ Գրկի՛ր ամո՛ւր ամո՛ւր, որպէսզի քո սիրոյ օրհնութիւնը մինչեւ ոսկորներիս ծովը թափանցի։

ԳՈՒՐԳԷՆ (Գրկում եւ համբուրում եւ)։— Հիմա գո՞չ ես։

ԱՆՆԻԿ (Երազանքով)։— Էլի՛, էլի՛ . . .

ԳՈՒՐԳԷՆ (Հապառակ համբուրելով)։— Էլ բաւական է. թէ չէ՛՝ կ'ուշանամ արդիւնաբերողների խորհրդակցութեանը։ Գիտե՞ս, նահանգապետն էլ այս երեկոյ այնտեղ է լի՛ ներու. ուշանալն անյարմար է։

ԱՆՆԻԿ.— Բայց դու հօ շատ չես երկարացնի այնտեղ։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Անկարելի է Աննիկ, որ կէս գիշերից չուտ կարողանամ վերադառնալ։ Ինչո՞ւ դու չուզեցիր Սօնայի հետ թատրոն գնալ։ Այդ նոր համլետիստին շատ են գովում։

Տ Ե Ս Ի Լ 3.

ՆՐԱՆՔ ԵՒ ՇՈՒՇԱՆ

ՇՈՒՇԱՆ (Հագնուած երեկու հարս՝ մեկուսի եւ ձախ դնից)։— Գուրգէն, դու գեռ այստե՞ղ ես։

ԳՈՒՐԳԷՆ (Նայելով ժառանգոյցին)։— Օ՛, խայտառակութիւն . . . (Շտապով եղևում եւ հորի վրայ)։

ՇՈՒՇԱՆ (Աննիկին)։— Ի՞նչ ասաց քո այդ Մոսկուայի բժշկապետը։

ԱՆՆԻԿ.— Յոյսեր է տալիս, տեսնենք։

ՇՈՒՇԱՆ.— Դրանց գլուխն էլ թաղեմ, իրենց տուած յոյսերի գլուխն էլ։ Ինձ որ հարցնէք՝ մինչեւ այստեղ մի արմատական միջոցի չգիմուի՛ ոչինչ չի դուրս գալու։

ԱՆՆԻԿ.— Ի՞նչ արմատական միջոց։

ՇՈՒՇԱՆ (Նստելով քախի վրայ)։— Եթէ կ'ուզես՝ նստի՛ր մի քիչ խօսենք այդ մասին։

ԱՆՆԻԿ (Նստում եւ Շուշանի դիմաց մի սրտի վրայ)։— Խօսի՛ր խնդրեմ։

ՇՈՒՇԱՆ.— Դու հասկացող կիրն ես, Աննիկ, եւ գիտես, թէ ի՞նչ դժբախտութեան է մատնուած այս տունը, քո ամուսնութեան պատճառով։

ԱՆՆԻԿ (Մոկնջալով)։— Ի՞մ ամուսնութեան պատճառով . . .

ՇՈՒՇԱՆ.— Խնդիրը այն չէ միայն, որ Մէլիք-Ա. դամեանների տոհմը սերհատուած է առանց ժառանգի, այլ եւ որ խեղճ երեխաս շա՛տ է մորմոքուած դակի կարօտից։

ԱՆՆԻԿ (Տխրաբեամբ)։— Այդպէս է, դժբախտաբար. բայց ի՞նչ կարող ենք անել։

ՇՈՒՇԱՆ.— Այն՝ ինչ որ անում են խելացի մարդիկ՝ նման դէպքերում։

ԱՆՆԻԿ.— Այսինքն:

ՇՈՒՇԱՆ.— Այսինքն որ դու և Գուրգէնը կարող էք, փոխադարձ հասկացողութեամբ և բարեկամաբար, ապահարզան տալ միմեանց:

ԱՆՆԻԿ (Սարսափած վեր թռչելով).— Ինչպէ՞ս թէ ապահարզան . . .

ՇՈՒՇԱՆ.— Արտառոց բան չկայ ասածիս մէջ: Մի յայտնի հրէա իրաւաբանի հետ խօսել եմ, ի հարկէ առանց մեր անունը տալու: Նրա ասելով՝ օրէնքը թոյլատրելի է համարում ամուսնալուծութիւնը նման դէպքերում:

ԱՆՆԻԿ (Յուզուած).— Ա՛խ, դու արդէն իրաւաբանի էլ դիմել ես . . . Յետո՞յ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Յետոյ էլ այն, որ դու կը ստանաս քո արդար բաժինը Գուրգէնի կարողութիւնից եւ կ'ապրես՝ ուր որ կը կամենաս: Սակայն, եթէ արտասահման գնաս, որ շատ ցանկալի կը լինէր մեզ համար, ես այնպէս կ'անեմ, որ մի բան էլ աւելի ստանաս:

ԱՆՆԻԿ (Զուպ հեղուքեալ).— Իսկ Գուրգէնը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Նրա համար էլ անշուշտ մի ճամբայ կը բացուի, երբ այս փակուղիից դուրս գայ: Ես արդէն խօսել եմ այս մասին Գուրգէնի հետ: Եթէ դու դժուարութիւններ չյարուցանես՝ դիւրին կը լինի կարգադրել ամէն բան:

ԱՆՆԻԿ (Գրգռուած).— Դու չարաչար սխալուում ես, մայրիկ: Գուրգէնը այնպէս է սիրում ինձ, որ ո՛չ մի պայմանով չի համաձայնուել բաժանուել ինձնից:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ես նրա սէրը խնդրոյ առարկայ չեմ դարձնում: Սակայն կան նկատումներ, որոնց առաջ սէրն էլ վերջի վերջոյ պէտք է տեղի տայ: Մի՞թէ դու չես զգում, որ Գուրգէնի սէրը դէպի քեզ հետզհետէ նուազում է, քո չբերութեան պատճառով:

ԱՆՆԻԿ (Շփոթուած).— Ոչ, չեմ զգում:

ՇՈՒՇԱՆ.— Իսկ ես զգում եմ: Եւ համոզուած եմ, որ զաւկի պահանջն արդէն այնքա՛ն տիրակա՛ն է դար-

ձած նրա մէջ, որ եթէ նա խղճի տատանումներ չունենար, առանց իմ յորդորների էլ ամուսնալուծութեան առաջարկ կ'անէր քեզ:

ԱՆՆԻԿ (Խիստ գրգռուած).— Ահա՛ թէ ինչ . . . Ուրեմն բանը մնացել է միայն խղճի՛ն . . . Հրաշալի՛ է, հրաշալի՛ է . . . Խի՛ղճ . . . Ինչո՞ւ պարզապէս չատել խղճահարութիւն . . . Խղճո՞ւմ են ինձ . . . Խղճո՞ւմ է ինձ . . . հա՛, հա՛, հա՛, հա՛ . . . (Զղայիմ ծիծաղ):

ՇՈՒՇԱՆ.— Աննիկ, ես քեզ հասուն կիւն էի կարծում և ուզում էի խօսել հետզ լրջօրէն: Բայց դու այսօր շատ ես ջղայնացած՝ ինձ հասկանալու համար: Շատ լաւ: Կարող եմք յետաձգել մեր խօսակցութիւնը: Սակայն վատ չէր լինի, եթէ դու ասածներիս մասին մտածէիր: Այս բանը ուշ կամ շուտ պիտի կատարուի: Միայն թէ, որքան շուտ՝ այնքան լաւ է թէ՛ մեզ համար և թէ՛, մանաւանդ, քեզ համար: (Շարժուելով դեպի խորքի դուռը) Դէ, ես գնացի, եթէ Սօնան, մինչև թատրոն գնալը տուն հանդիպի՝ ասա, որ ներկայացումից յետոյ գայ ակումբ (Ելնում է):

Աննիկը պահ մի ջղայնօրէն շրջելուց յետոյ՝ ընկնում է քայքայի վրայ: Նա մի ծանր քսնի մասին մտածելու, մի ներքին պայքարից տանջուելու երեւոյթն ունի: Բից յետոյ՝ յանկարծակի վեր է կենում տեղից և վճռալից խոսքով մօտենում հեռախօսին: Պահ մի տատանուելուց յետոյ, քսնում է հեռախօսը:

ԱՆՆԻԿ (Հեռախօսում է).— Այլ . . . Կենտրոնն է . . . Տուէք, խնդրեմ 165 . . . Այլ . . . Ո՞վ է խօսողը . . . Պարոն Շահէն դո՛ւք էք: Զէ՞ք ճանաչո՞ւմ, Աննիկն է խօսողը . . . Լա՛ւ, դուք ինչո՞ւ չէք երևում մեզ մօտ . . . Եթէ կ'ուզէք՝ համեցէք հիմա . . . Ոչ, Օր. Սօնան տանը չէ. այս գիշեր՝ ամէնքն էլ խօսքը մէկ արած՝ լքել են ինձ, և ես ճանձրանում եմ մենակութիւնից . . . Եթէ չէք ընթրել՝ կարող էք մեզ մօտ մի բան ուտել . . . Բայց հօ կարո՞ղ էք մի գաւաթ թէյ խմել ինձ հետ . . . Շատ բարի . . . Ուրեմն սպասում եմ:

ՏԵՍԻՆ 4.

ԱՆՆԻԿ ԵՒ ՍՕՆԱ.

ՍՕՆԱ. (Մտնում է խորքի դռնից հազնուած քաւորն գնալու համար).— Պ. Սերորեանը չեկա՞ւ, Աննիկ:

ԱՆՆԻԿ.— Ոչ: Մի՞թէ նա այսօր քեզ հետ չէր տիկ. Արամեանի թէյասեղանին:

ՍՕՆԱ.— Ինձ հետ էր, բայց չուտ ելաւ, պայմանաւորուեցի, որ կը գայ այստեղ՝ ինձ թատրոն ուղեկցելու:

ԱՆՆԻԿ.— Ինչպէ՞ս անցաւ թէյասեղանը:

ՍՕՆԱ.— Սովորականի պէս:

ԱՆՆԻԿ.— Պ. Ասլանեանն էլ այնտեղ էր:

ՍՕՆԱ. (Տխրաբեամբ).— Բարեբախտաբար, ոչ: (Նշուում է):

ԱՆՆԻԿ.— Ինչո՞ւ բարեբախտաբար:

ՍՕՆԱ.— Որովհետեւ, մեր վերջին տեսակցութիւնից յետոյ, նրա հանդիպելը միայն դառնութիւն կարող է պատճառել ինձ:

ԱՆՆԻԿ.— Սակայն չեմ հասկանում, թէ դու ի՞նչ հիմք ունիս դառնանալու Պ. Ասլանեանի գէմ: Զէ՞ որ ինքզինքը ասում, թէ նա ոեւէ խոստում չէ արել քեզ:

ՍՕՆԱ.— Խոստում չէ արել, ճիշդ է, բայց նա չէր կարող չիմանալ, որ իր յաճախակի այցելութիւնները չափաւորապէս խոստման արժէք ունէին իմ աչքում:

ԱՆՆԻԿ.— Ես համոզուած եմ, Սօնա, որ մինչեւ քո նամակը, որ դու, չլսելով իմ խորհրդին, գրեցիր Պ. Ասլանեանին, նա լրիւ գաղափար չուներ քո զգացմունքներին ուժեղութեանը մասին, թէև գիտէր, ի հարկէ, որ դու նրան շատ համակրում ես:

ՍՕՆԱ.— Եթէ նա այնքա՞ն նուրբ հոգեբան չլինէր՝ ես էլ կարող էի այդպէս մտածել: Բայց ի՞նչ կարիք կայ այլեւս խօսելու այս մասին: Պ. Ասլանեանի հարցը ընդամիշտ փակուած է ինձ համար: Կը ցանկանայի միայն, որքան կարելի է քիչ հանդիպել նրան:

Հեռախօս

ԱՆՆԻԿ (Հեռախօսում է).— Ալլօ . . . Այո՛ . . . Այո՛ . . . Սպասեցէք մի վայրկան: (Հեռախօսը մեկնելով դեպի Սօնան) Սօնա, քեզ են հարցնում:

ՍՕՆԱ. (Հեռախօսում է).— Ալլօ . . . Այո՛, ես եմ . . . Ինչո՞ւ չէք կարող գալ . . . Ո՞ւր կը սպասէք ինձ . . . Լա՛ւ, իսկոյն կը մեկնեմ: (Հեռախօսը ճեղքը ցնկելով) Աննիկ, ես պէտք է շտապեմ թատրոն: Պ. Սերորեանն ասում է, որ ինձ սպասում է թատրոնի առաջ, որովհետեւ եթէ գայ այստեղ՝ կ'ուշանանք ներկայացմանը (Շարժում է դեպի խորքի դռնը):

ԱՆՆԻԿ.— Սօնա, մայրիկը պատուիրեց ասել քեզ, որ ներկայացումից յետոյ գնաս աղումբ:

ՍՕՆԱ.— Լա՛ւ (Ելնում է խորքի դռնով):

Աննիկը, պահ մի աստիճան վիճակի մէջ մնալուց յետոյ, կանչում է խորքի դռնից դեպի դուռ:

ԱՆՆԻԿ.— Սըբուհի՛:

ՏԵՍԻՆ 6.

ԱՆՆԻԿ ԵՒ ՍՐՐՈՒՀԻ

ՍՐՐՈՒՀԻ (Մտնելով խորքի դռնից).— Տիկին՛:

ԱՆՆԻԿ.— Ինքնաեռ տա՞ք է, Սըբուհի:

ՍՐՐՈՒՀԻ.— Այո, տիկին:

ԱՆՆԻԿ.— Մի երկու ածուխ աւելցրու, որպէսզի կրակը չմարի:

ՍՐՐՈՒՀԻ.— Շատ բարի:

ԱՆՆԻԿ.— Խոհանոցում գործը վերջացրել եմ, այնպէս չէ՞:

ՍՐՐՈՒՀԻ.— Այո:

ԱՆՆԻԿ.— Որ այդպէս է, առ այս դրամը (Դրամը վարցնում է պիսիքի դարակից) և գնա սինեմա: Այս երեկոյ մի շատ զուարճալի ֆիլմ է դրուած Մեծ Փողոցի սինեմայում:

ՍՐՐՈՒՀԻ (Առնելով դրամը).— Շատ շնորհակալ եմ, տիկին: (Ելնում է խորքի դռնով):

ԱՆՆԻԿ (Խորհի դռնից դուրս խօսելով).— Շտապի՛ր, սակայն, Սրբուհի՛ Մի քանի բուպէից խաղը կը սկսուի:

Վերադառնալով քեւ՝ Աննիկը շտապով ծածկում է սեղանը արտոնքով, թիւֆից հանելով՝ սեղանի վրայ է դնում մի շիշ քենեդիկիսին, շիկետի եւ քեյի երկուսիսն զաւարներ, չոր խմորեղեն (petit four), մրգեղենի վազը եւ մի փոքրիկ սկսեղէն Դրանից յետոյ՝ թիւֆի հայելու առաջ յարդարում մսկերը եւ քրճակ փռնի (սուդրա) դնում դեմքին: Վերջը անհամար հոգեփիճակով, նստում է սեղանի առաջ եւ մի գաւաթ լեցնում քենեդիկիսինով:

Զանգահարութիւն

Աննիկ շտապով խնում է քենեդիկիսին՝ դեմքին տնայնական արտայայտութիւն տալով եւ եղնում խորհի դռնով:

Տ Ե Ս Ի Լ 7.

ԱՆՆԻԿ ԵՒ ՇԱՀԷՆ

ԱՆՆԻԿ (Առաջնորդելով Շահեհին խորհի դռնից դեպի քեւ).— Ուրեմն այնտեղ ենք հասել, Պ. Շահէն, որ առանց յատուկ հրաւերի, դուք այլեւս չալիտի բարեհաճէիք մեզ այցելել:

ՇԱՀԷՆ.— Բայց չէ՞ որ ինքներդ հասկացնել տուեք ինձ, որ իմ յաճախակի այցելութիւնները հաճելի չեն ձեզ համար:

ԱՆՆԻԿ.— Ինձ համա՞ր . . . Ինչ վա՛տն էք, Պ. Շահէն: Դուք այդպէ՞ս էք գնահատում իմ բարեկամութիւնը: Նստեցէ՛ք, խնդրեմ:

ՇԱՀԷՆ (Նստելով սեղանի առաջ).— Ձեր բարեկամութիւնը ես չափազանց բարձր եմ գնահատում, սակայն խօսքն իմ մասին չէ, այլ ձեր մասին:

ԱՆՆԻԿ.— Լա՛ւ, ձեր անարդար մեղադրանքի պատասխանը կը ստանաք իսկոյն: Սպասեցէ՛ք, թէյ բերե՛մ . . . Դիտէ՛ք, անգամ մեր սպասուհին այսօր տանը չէ: (Թեյի զաւարները՝ սկսեղի վրայ դրած՝) Տանում է դուրս, խորհի

դռնով եւ, ֆիյ անց, վերադառնում նոյն ձեւով) Ուրեմն այդպէս, հա՞, Պ. Շահէն:

ՇԱՀԷՆ.— Ի՞նչ:

ԱՆՆԻԿ (Դնում է քեյի զաւարները սեղանի վրայ եւ նստում իր տեղը).— Ուրեմն ե՞ս եմ պատճառը, որ դուք մեզ մօտ չէք գալիս:

ՇԱՀԷՆ (Ժպտալով).— Հապա ո՞վ:

ԱՆՆԻԿ.— Կարծում եմ, Օր. Սօնան: Ասացէ՛ք, խընդրեմ, ինչո՞ւ էք վշտացրել նրան:

ՇԱՀԷՆ.— Ես չատ հեռու եմ եղել Օր. Սօնային վիշտ պատճառելու մտքից: Բայց, նրա այնքա՛ն յուզիչ նամակից յետոյ, որին դուք տեղեակ էք անշուշտ, ես ինչպէ՞ս անէի, որ նա ե՛ւ չվշտանար ե՛ւ մոլորութեան մէջ չմտար կարծելով՝ թէ ես երբ և իցէ կարող եմ պատասխանել իր զգացմունքներին:

ԱՆՆԻԿ.— Իսկ ինչո՞ւ էք կարծում, թէ երբ և իցէ չէք կարող պատասխանել նրա զգացմունքներին:

ՇԱՀԷՆ (Տխրութեամբ).— Որովհետեւ մեռած սրտի մէջ երբ և իցէ զգացմունքներ չեն ծնւում:

ԱՆՆԻԿ.— Ձեր սիրտն է մեռած:

ՇԱՀԷՆ.— Հասկանալի է:

ԱՆՆԻԿ.— Ամէնքի՞ համար:

ՇԱՀԷՆ.— Այո:

ԱՆՆԻԿ (Ժպտալով).— Մինչեւ անգամ ի՞նձ համար:

ՇԱՀԷՆ (Մեղմ կշտաւքաւնով).— Դուք անյարմարութիւն չէ՞ք զգում՝ դիակի մասին կատակախօսութիւններ անելուց:

ԱՆՆԻԿ.— Կը զգայի, եթէ իրօք դիակի մասին լիւնէր խօսքը: Բայց ես գիտեմ . . .

ՇԱՀԷՆ.— Ի՞նչ գիտէք:

ԱՆՆԻԿ.— Ես գիտեմ, որ ձեր սիրտը Աննիկի համար

մեռած չէ:

ՇԱՀԷՆ (Անակնկալի ելրած).— Այդպէս խօսողը դո՞ւք էք, տիկ. Աննիկ: Ի՞նչ է պատահել ձեզ:

ԱՆՆԻԿ.— Ոչինչ չէ պատահել: (Լեցնելով քենեդիկիսինը

գաւարներէի մեջ).— Դուք, անշուշտ, մի գաւաթ կը պարպէք ինձ հետ:

ՇԱՀԷՆ.— Տաք թէյի վրա՞:

ԱՆՆԻԿ.— (Ծիծաղով).— Ի՞նչ կայ որ: Դէ, բարձրացրէ՛ք ձեր գաւաթը. կենաց պիտի առաջարկեմ:

ՇԱՀԷՆ (Բարձրացնելով գաւաթը եւ հետսփրում).— Լսում եմ:

ԱՆՆԻԿ.— Ձեր կենացը, Ո՛չ, ո՛չ, ձեր սրտի կենացը (Խնում է):

ՇԱՀԷՆ (Ցած դնելով պարսպում գաւաթը).— Իրօք, ի՞նչ է պատահել ձեզ հետ այսօր:

ԱՆՆԻԿ.— Ասացի, որ ոչինչ չէ պատահել: Մի գաւաթ եւս (Լեցնում է գաւաթները) Դէ, հիմա էլ դո՛ւք մի շնորհակալ ճառ ասացէ՛ք: (Բարձրացնում է գաւաթը):

ՇԱՀԷՆ.— Դուք ուզում էք ինձ հարբեցնե՛լ, ինչ է:

ԱՆՆԻԿ.— Ո՛չ, ես ինքս եմ ուզում հարբել:

ՇԱՀԷՆ.— Բայց...

ԱՆՆԻԿ.— Բայց-մայց չկայ:

ՇԱՀԷՆ.— Ես... Ես խմում եմ... Յարալէզի կենացը:

ԱՆՆԻԿ.— Յարալէ՞զն ով է:

ՇԱՀԷՆ.— Ձե՞ք յիշում Շամիրամի եւ Արայի պատմութիւնը:

ԱՆՆԻԿ.— Յիշում եմ: Բայց ո՞վ է ձեր կենաց ճառի Յարալէզը:

ՇԱՀԷՆ.— Դուք:

ԱՆՆԻԿ.— Ես Յարալէ՞զ... Յո՛ւ, ի՞նչ անշնորհք համեմատութիւն:

ՇԱՀԷՆ.— Թերեւս... Բայց այդ աւանդավէպի մէջ, յարալէզներին է վերապահւում մեռածներին յարութիւն տալու զօրութիւնը:

ԱՆՆԻԿ (Ժպտալով).— Հասկացա՞յ: Ուրիշ խօսքով՝ ուզում էք ասել, որ ձեր մեռած սիրտը կեանքին կը դառնայ, եթէ Աննիկը հրամայէ: Այնպէս չէ՞:

ՇԱՀԷՆ.— Այդպէս է:

ԱՆՆԻԿ.— Դէ, խմենք ուրեմն (Գաւաթները խար եւ գարկում եւ խնում: Աննիկի դեմքին՝ ճիւղ արտայայտութիւն):

ՇԱՀԷՆ.— Երբ չէք ախորժում, ինչո՞ւ էք խմում:

ԱՆՆԻԿ.— Հէնց այնպէս: (Տալով Շահեկին մի խնձոր եւ դանակ) Ի՞նչ էք պարապ-սարապ նստել: Կեղեկացէ՛ք այս խնձորը: (Մինչդեռ Շահեկը սխալմ է կեղեկը՝ Աննիկը նորից ձեռք է առնում բեկեղիկի շիշը) Հիմա մի երբորդ գաւաթ էլ կը պարպենք եւ ապա...

ՇԱՀԷՆ (Բռնելով Աննիկի ձեռքը).— Աւելորդ է, տիկ. Աննիկ:

ԱՆՆԻԿ.— Ո՛չ, աւելորդ չէ: Թողէ՛ք ձեռքս: (Հրահայտաւ տնոյ) Թողէ՛ք, ասում է ձեզ ձեր Յարալէզը:

ՇԱՀԷՆ.— Բայց... (Թողնում է Աննիկի ձեռքը):

ԱՆՆԻԿ.— Նորից ձեր բայցը: Առէ՛ք գաւաթը (Բարձրացնելով իր գաւաթը) Այս մէկն էլ խմենք... Ո՛ւմ կենացը:

ՇԱՀԷՆ.— Ում որ կ'ուզէք:

ԱՆՆԻԿ.— Ինչպէ՞ս թէ ում որ կ'ուզէք... (Երազ-լիս) Այս մէկն էլ խմենք "նա" կենացը:

ՇԱՀԷՆ.— "Նա" ո՞վ է:

ԱՆՆԻԿ.— "Նա" նա է, որ կարող է փրկութեան խաբիսի հանդիսանալ մահուան սարսափով բռնուած սրտերի համար:

ՇԱՀԷՆ (Ժպտալով).— Ընդհանրապէ՞ս:

ԱՆՆԻԿ (Ծիծաղով).— Ընդհանրապէս եւ մասնաւորապէս:

ՇԱՀԷՆ.— Ձեմ հասկանում:

ԱՆՆԻԿ (Ջղայեօրեալ).— Հասկանալու ժամանակ չէ, շտապեցէ՛ք: (Խնայելով Շահեկին եւ ինքը խնում):

ՇԱՀԷՆ (Իրենից հեռացնելով գաւաթը).— Էլ բաւական է: Հիմա բացատրէ՛ք, խնդրեմ, այս առեղծուածը:

ԱՆՆԻԿ (Ժպտալով).— Առեղծուած... Ի՞նչ

առեղծուած:

ՇԱՀԷՆ.— Ի՞նչ է նշանակում ձեր այս տարօրինակ տրամադրութիւնը:

ԱՆՆԻԿ.— Ի՞նչ է նշանակում . . . (Յուզմունքի արտայայտություն)

ՇԱՀԷՆ.— Այո:

ԱՆՆԻԿ.— Սա նշանակում է, սիրելի Պ. Շահէն, որ ձեր սիրած Աննիկը դժբախտ է . . . Այնքան դժբախտ . . . (Յանկարծակի հակում է գրույրը սեղանին եւ հեկեկում):

ՇԱՀԷՆ (Սասիկ շփոթուած).— Տիկին Աննիկ, ի սէր Աստուծոյ, ի՞նչ է պատահել . . . Ի՞նչ դժբախտութեան մասին է ձեր խօսքը . . . (Աննիկը աւելի եւս ուժգին հեկեկում է) Հանգստացէ՛ք, հանգստացէ՛ք, խնդրում եմ, եւ պատմեցէք, թէ ի՞նչ ունէք . . . (Շոյելով Աննիկի մազերը) Կարող էք կատարելապէս վատահիւ ինձ: Դուք գիտէք, որ ես ոչ մի բանի առաջ կանգ չեմ առնի, ձեզ օգնելու համար: (Կանացի համբուրում է Աննիկի մազերը):

ԱՆՆԻԿ.— Ա՛խ, թողէք ինձ . . . (Շտապով եղնում է սեղից, ընկնում քախսի վրայ եւ դիմելով քաղերով քարձերի մէջ՝ հեծկոյում):

ՇԱՀԷՆ (Նստում է քախսին, Աննիկի մօտ, եւ մի ձեռքով դնելով նրա ուսին՝ միւսով շոյում մազերը).— Աննիկ, իմ անգին Աննիկ . . .

ԱՆՆԻԿ (Յեցուելով).— Ո՛չ, չեմ կարող . . . Դա վեր է իմ ուժերից . . . Թողէ՛ք ինձ . . . Թողէ՛ք ի սէր Աստուծոյ եւ հեռացէ՛ք . . .

ՇԱՀԷՆ (Յեռախառն).— Բայց ինչպէ՞ս թողնեմ ձեզ այս վիճակում . . .

ԱՆՆԻԿ.— Ձգեցէ՛ք ինձ իմ վիճակին եւ հեռացէ՛ք . . . Հեռացէ՛ք խկոյն, խկոյն:

ՇԱՀԷՆ (Ոտի եղնելով).— Եթէ դա կը հանգստացնի ձեզ . . . (Տարսւմ փայտով շարժում է դեպի խորքի դուռ):

ԱՆՆԻԿ (Շեկուելով սեղը).— Սպասեցէ՛ք . . . սպասեցէ՛ք մի վայրկեան . . . (Դուրսը ափերի մէջ առնելով) Ա՛խ Աստուծոյ իմ, ի՞նչ է կատարւում ինձ հետ . . .

ՇԱՀԷՆ (Յեռախառն).— Յանցանքը ձերն է. ինչպէ՞ս կարելի է տաք թէյի վրայ բենեդիկտին ըմպել, եւ այն էլ՝ երեք զաւաթ վրայ-վրայ:

ԱՆՆԻԿ.— Ա՛խ այդ չէ . . . ա՛յդ չէ . . . Մօտեցէ՛ք ինձ . . . Մօտեցէ՛ք էլի . . . Նստեցէ՛ք ահա այստեղ (Ցոյց է ցալիս քախսը, որի ծայրին նստում է Շահէկը) Ոչ, աւելի՛ մօտ . . . Աւելի՛ եւս . . . (Շահէկը մօտենում է) Ահա այդպէս: (Ձեռքով դնելով Շահէկի ուսերին եւ արտասուայից աչքերը յանելով նրա դիմին) Դուք Աննիկին չա՞տ էք սիրում:

ՇԱՀԷՆ.— Ինքնեզդ գիտէք, որ իմ սէրը սկսւում է վերջանում է տիկին Աննիկով:

ԱՆՆԻԿ.— Եւ պատրաստ էք նրա երջանկութեան համար զոհաբերելու ինչ որ հարկ լինի:

ՇԱՀԷՆ.— Ասացի, որ ձեր երջանկութեան համար ոչ մի զոհաբերութեան առաջ կանգ չեմ առնի:

ԱՆՆԻԿ.— Ո՞չ մի:

ՇԱՀԷՆ.— Ոչ մի:

ԱՆՆԻԿ.— Բայց դուք գիտէ՞ք, թէ ի՞նչ ստոր աւրարած է ձեր սիրած Աննիկը:

ՇԱՀԷՆ.— Իմ ճանաչած Աննիկը ստոր լինել չի կարող:

ԱՆՆԻԿ.— Ի՞նչ, դուք ստորնութիւն չէ՞ք համարում, որ ես, սիրելով ու պաշտելով Գուրգէնին, ձեզ հետ ահա այս վիճակի մէջ եմ գտնւում:

ՇԱՀԷՆ.— Բայց ես դեռ չեմ հասկանում ձեզ:

ԱՆՆԻԿ.— Ձէ՛ք հասկանում . . . (Բռնեռ քալում) Վնաս չունի . . . Գրկեցէ՛ք ինձ . . . Գրկի՛ր ինձ . . .

ՇԱՀԷՆ.— Աննիկ . . . (Ուժգին գրկում է Աննիկին եւ դիմելով սեղանի մօտ կրծքին):

ԱՆՆԻԿ (Պահ մի սարսուռ է եւ ապա, ուժգին ճիգով, ազատում Շահէկի քեռերից) Սպասի՛ր մի վայրկեան . . . Սպասեցէ՛ք, խնդրում եմ . . . դեռ խօսելիք ունիմ ձեզ հետ . . .

Վ. Ա. Ր. Ա. Գ. Ո. Յ. Ր.

Գ. ԱՐԱՐ

Բեւեր ներկայացնում ե Ա. արարի ընդունաւանք՝ կահաւորութեան քեթեւ փոփոխութեանք դեպի եւրոպականացումը: Կեսորից յետոյ ժամը 3-ը:

Տ Ե Ս Ի Լ 1.

ԳՈՒՐԳԷՆ ԵՒ ՇՈՒՇԱՆ

Շուշան նստած ե բազմոցի վրայ՝ մի յրագիր ձեռքին, իսկ Գուրգենը, ընկրկած բազկաքոռի մէջ, ծխում ե:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Նայում ե ժառանգորդին եւ դառնալով դեպի խորի դուռը՝ բացականցում).— Աննիկ ջան, ես պէտք է գնամ: Ի՞նչ եղաւ Բուբիկը:

ԱՆՆԻԿ (Ներսից).— Այս բոլորիս, սիրելիս:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ի՞նչ ես խանգարում: Թող հանգիստ ծիծ տայ երեսային:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Սօնան ինչո՞ւ չերեւաց ձաշին:

ՇՈՒՇԱՆ.— Չգիտեմ: Ատում էր գլուխը ցաւում է:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Վերջին օրերս նրա տրամադրութիւնը լաւ չեմ տեսնում:

ՇՈՒՇԱՆ.— Նրա տրամադրութիւնը ե՞րբ է լաւ եղել, որ հիմա լաւ լինի: Ասլանեանի հետ ունեցած խզումից ի վեր՝ ժպտը անհետացել է նրա դէմքից:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Իսկ Պ. Սերոբեանի հետ ինչ ունի, որ ասում ես, թէ նրա անունը չի ուղում լսել:

ՇՈՒՇԱՆ.— Չեմ հասկանում, թէ ի՞նչ է անցել-դարձել մէջները: Ինչո՞ւ ինքդ մի անգամ չես խօսում Սօնայի հետ: Դուք է՞մի դարդ ունի, որ թագցնում է ինձ-նից:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Երէկ Աննիկն ու ես շատ աշխատեցինք իմանալ նրա տխրութեան պատճառը, բայց բան դուրս չեկաւ: Նրա վերաբերմունքը դէպի Աննիկն շատ պաղած է երևում: Աննիկի հարցերին հազիւ էր պատասխանում:

ՇՈՒՇԱՆ.— Երէկ նա ամէնքի դէմ էր գրգռուած: Ինձ հետ էլ չէր խօսում:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Սօնան գիտէ՞, որ Պ. Ասլանեանը գործով տեղափոխւում է Մանջուրիա:

ՇՈՒՇԱՆ.— Գիտէ:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Դուք է՞ այդ է նրա վրայ ազդել:

ՇՈՒՇԱՆ.— Կարելի է: Ինչո՞ւ է այդքան հեռու տեղ գնում Պ. Ասլանեանը:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Կառավարութիւնը հսկայական ձեռնարկներ է անում Մանջուրիայում, որով ամէն կարգի ճարտարապետների մեծ պահանջ է ստեղծուած այնտեղ: Լսելով՝ ճարտարապետները, Մանջուրիայում երկու և նոյն իսկ երեք անգամ աւելի ոռճիկ են ստանում, քան այստեղ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Դու ո՞րտեղ հանդիպեցիր Ասլանեան ն: ԳՈՒՐԳԷՆ.— Պ. Հախումեանի գրասենեակում: Եկել էր հրաժեշտ առնելու նրանից:

ՇՈՒՇԱՆ.— Չասա՞ց, թէ երբ է ճանապարհուկում: ԳՈՒՐԳԷՆ.— Կարծեմ հեռագրական կարգադրութեան է սպասում, մեկնելու համար:

ՇՈՒՇԱՆ.— Քեզ հետ ինչպէս էր:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Պաշտօնական, ինչպէս միշտ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ախտոս, որ Սօնայի խնդիրն այսպէս ճախրող վախճան ունեցաւ: Նրանք շատ յարմար գոյգ կարող էին կազմել:

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ՆՐԱՆՔ ԵՒ ԱՆՆԻԿ

ԱՆՆԻԿ (Մտնում ե խորի դուռից՝ մի ասանակակայ երեւիս գրիկ).— Ահա՛ եւ մեր Բուբիկը: ԳՈՒՐԳԷՆ (Վեր թոչնդով տեղից՝ ասում ե երեսան).

Աննիկի գրկից)։— Այս իմ Բուբիկը, իմ անո՛ւշ Բուբիկը։ (Գորովայից համբուրում է թշերը)։ Այդքան շատ սպասել կը տա՞ն հայրիկին... Դու չե՞ս սիրում ըստ հայրիկին... Դո՛ւ, դո՛ւ դո՛ւ... (Նորից համբուրում է)։

ԱՆՆԻԿ.— Ինչպե՞ս թէ չի սիրում։ Առաւօտը չլսեցի՞ր նրա ճիչը, երբ ելար դռնից։

ԳՈՒԲԳԻՆ.— Այս դո՛ւ, դո՛ւ, դո՛ւ... Իմ քաղցրի՛կ բալիկս... (Համբուրում է երեխային եւ քարճացնում զընկից վեր)։

ՇՈՒՇԱՆ (Վախեցալ)։— Մի՛ անիր, մի՛ անիր Գուբուգին, փորձանք կը բերես մեր գլխին։ (Ոսփեւ ելնելով) Տո՛ւր ինձ, տո՛ւր ինձ երեխաս։ Բաւական է, ինչքան չարչարեցի՛ր։

ԳՈՒԲԳԻՆ (Երեխային)։— Կ'ուզե՞ս տատիկին գնաս... Ձի ուզում, չի ուզում, ուզում է իր հայրիկի մօտ մնալ։

ՇՈՒՇԱՆ (Հեզմանով)։— Լա՛ւ չի ուզում... Տե՛ս թաթիկներն ինչպե՛ս է մեկնում դէպի ինձ։ Տո՛ւր ասում եմ երեխաս։

ԳՈՒԲԳԻՆ (Տարով երեխան)։— Ա՛ռ, ա՛ռ, ամբողջ օրը կողքը կտրած՝ էլի չես կշտանում։

ԱՆՆԻԿ (Երջանիկ ժպիտով)։— Օ՛, մայրիկը սաստիկ խանդոտն է։ Ինձ էլ չի թողնում երեխային մօտենալ։

ՇՈՒՇԱՆ (Հոսոտելով երեխան եւ սեղմելով կրծքին)։— Դեղ մա՛տաղ, քեղ մա՛տաղ, դու մեր օջաղի ճրագն ես, դու մեր տան ուրախութիւնն ես...

ԳՈՒԲԳԻՆ.— Ապա մի տեսնենք, չի՞ր դայ ինձ, եթէ կանչեմ։ (Ձեռները սարածելով դեպի երեխան) Բուբի՛կ ջան, թաթիկներդ բե՛ր։ Ե՛կ, ե՛կ ըստ հայրիկի մօտ (երեխան դարձնում է դեպի)։

ՇՈՒՇԱՆ (Գուրգենին)։— Տեսա՞ր... Որ ասում եմ... նոյնիսկ Աննիկին չի գնայ իմ գրկից։

ԱՆՆԻԿ (Ուրախ)։— Ապա՛ մի փորձենք։ (Ձեռները սարածելով դեպի երեխան) Բո՛ւբիկ ջան, աբի՛, աբի՛ ըստ մայրիկի մօտ... Բո՛ւբիկ ջան, Բո՛ւբիկ ջան... (Երեխան դարձնում է դեպի)։

ՇՈՒՇԱՆ (Հպարտութեամբ)։— Ո՛նց չէ... (Կանացի համբուրելով երեխան) Ես քեղ մա՛տաղ, ես քո ցաւե՛րդ տանեմ... Դու գիտես, որ տատիկը քեղ հօբիցդ էլ, մօրիցդ էլ շատ է սիրում... (Կանգնեցնում է երեխան ծնկանը եւ արտասանում՝ ձայնը ծռ.՝ սարով)։

Մի կանգնի՛ր բօ՛յլդ՝) սեսնեմ,

Մեծացի՛ր բօ՛յլդ՝) սեսնեմ,

Մի կանգնի՛ր բօ՛յլդ՝) սեսնեմ,

Մեծացի՛ր բօ՛յլդ՝) սեսնեմ...

ԳՈՒԲԳԻՆ.— Դէ, ես գնացի։ (Շուշանին) Թո՛ղ մի անգամ էլ պաշիկ անեմ։ (Պիկոյ համբուրում է երեխայի քուշիկները)։

ՇՈՒՇԱՆ (Բարկացած)։— Կամա՛ց, կամա՛ց։ Հաշար անգամ ասել եմ, որ երեխային չեն համբուրի, այլ կը հոտոտեն։

Գուրգենը ելնում է խորփի դռնով. Աննիկն ել նրան ուղեկցում է, իսկ Շուշանը վերսկսում է իր արտասանութիւնը։

Մի կանգնի՛ր բօ՛յլդ՝) սեսնեմ,

Մեծացի՛ր բօ՛յլդ՝) սեսնեմ,

Հարսնիկի կա՛րմի՛ր հագնեմ...

Այս, Աստուած, չմեռնէի, մինչեւ սրա հարսանիքը տեսնէի... (Երեխային) Տե՛ս թէ տատիկը քեղ համար ի՛նչ հարսնացու է ընտրելու, ի՛նչ հուրի-մալաք, ի՛նչ հուրի-փերի...։

ԱՆՆԻԿ (Վերադառնալով խորփի դռնից)։— Մայրիկ, հիմա տո՛ւր Բուբիկը քնացնեմ... Ե՛կ, Բուբիկ ջան։

ՇՈՒՇԱՆ (Համբուրում է մեղմօրէն երեխային)։— Գնա՛ բալիկս, իմ անուշ բալիկս... բա՛յ բա՛յ... (Աննիկին՝ որ երեխան առնում է) Տիկին Վարդանեանի յանձնարարած դայակին տեսա՞ր։

ԱՆՆԻԿ.— Ոչ, ժամանակ չունեցայ։ Հիմա երեխան կը քնացնեմ եւ կ'երթամ տեսնելու։ (Ելնում է խորփի դռնով)։

*) Բոյ եւ բոյ թարգմանում են։ Առաջինը նշանակում է հաւակ, իսկ երկրորդը՝ հոստանիկ։

ՇՈՒՇԱՆ (Վախեցած).— Ի՞նչ նամակ:

ՍՕՆԱ.— Ասլանեանը, սրանից մի քանի օր առաջ, իր մեկնելու առթիւ, հրաժեշտի նամակ է գրում Աննիկին: Այդ նամակը, չգիտեմ ինչպէս, ընկնում է ակումբի ծառայողներից մէկի ձեռքը: Շաբաթ օրը, Պ. Սերոբեանը հերթապահի օգնական լինելով ակումբում, առնում է նամակը ծառայողից՝ իբր թէ Աննիկին յանձնելու համար:

ՇՈՒՇԱՆ.— Յետո՞յ:

ՍՕՆԱ.— Յետոյ էլ այն, որ նա, կուրացած խանդից եւ ատելութիւնից դէպի Ասլանեանը՝ գռեհկօրէն բռնում է նրա նամակը՝ կարծելով թէ իմ մասին բան կը լինի մէջը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ի՞նչ է գրուած այնտեղ:

ՍՕՆԱ.— Անշոյս սիրոյ տրտուշներ: Պ. Սերոբեանը, իր կարճ խելքով, կարծում է, թէ նամակը վարկաբեկիչ է միայն Ասլանեանի համար, որ իբր թէ ոչ միայն ինձ է հանել խելքից, այլ և ցանկացել է գայթակղեցնել Աննիկին: (Մտախոհ) Սակայն, եթէ Դուրգէնը կարգայ այդ գրութիւնը՝ անպատճառ պիտի մտածի, որ Աննիկի և Ասլանեանի միջեւ մտերմական յարաբերութիւններ են եղել...

ՇՈՒՇԱՆ.— Դու երբուանից գիտես այս բանը:

ՍՕՆԱ.— Կիրակի օրուան ներկայացումից յետոյ՝ Պ. Սերոբեանը յանկարծ մօտեցաւ ինձ: Այս բանը միանգամայն անսպասելի էր ինձ համար, որովհետեւ նրա ամուսնական առաջարկը մերժելէս ի վեր, հետո չէր խօսում: Ասելով թէ մի կարեւոր բան ունի հաղորդելու՝ նա ինձ մի կողմ քաշեց և դիւական չարախնդրութեամբ մեկնեց ինձ Ասլանեանի նամակը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Իսկ ո՞ւր է հիմա այդ նամակը:

ՍՕՆԱ.— Իր մօտ մնաց:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ինչո՞ւ չառիր ձեռքիցը:

ՍՕՆԱ.— Սկզբում ես այնպէս շշմեցի, որ յիմարաբար յետ տուի իրեն: Երէկ միայն անգրագաստութեամբ սխալիս, գնացի նրա գրասենեակը, բայց ի՞նչ արիւնջաբեր չկա՞րդպացայ ստանալ: «Ես պէտք է մերկացնեմ այդ սրիկա»

յին, որ խելքից հանեց ձեռք», կրկնում էր նա կատաղութեամբ: Իսկ հիմա էլ ասաց, թէ նամակը տանում է Դուրգէնին յանձնելու:

ՇՈՒՇԱՆ (Վճռական ձեւով ոսփի կլնելով).— Ես պէտք է տեսնեմ Սերոբեանին: Տա՛ր ինձ նրա գրասենեակը:

ՍՕՆԱ.— Հէնց հիմա՞

ՇՈՒՇԱՆ.— Այո՛, խկոյն և եթ:

ՍՕՆԱ.— Ի՞նչ պիտի խօսիս հետը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ես կ'իմանամ, թէ ի՞նչ կը խօսեմ: Առա՛ջ անցիր:

Շատպով եղնում եմ խորփի դռնով:

Բիշ անց՝ հեռախօսի կրկնակի զանգահարութիւն:

Տ Ե Ս Ի Լ 4.

ԱՆՆԻԿ, յետոյ՝ ՍՐԲՈՒՆԻ

ԱՆՆԻԿ (Մտնելով խորփի դռնից՝ հեռախօսում է).— Այլ... Ո՞վ է խօսողը... Տիկին Վարդանեան... Բարեւ, տիկին, ինչպէ՞ս էք... Այո՛, ես եմ... Շնորհակալութիւն, ամէնքս էլ լաւ ենք... Հիմա դայեակը ձեզ մօտ է... Դուք լա՞ւ էք ճանաչում նրան... Գիտէ՞ք, Բուրիկը շատ էր վարժուել իր հին դայեակին: Եթէ ձեր յանձնարարածը փորձուած մէկը չեղաւ... Շատ բարի: Թող սպասի ինձ: Տասը վայրկեանից ես ձեզ մօտ կը լինեմ... Դուք շատ սիրալիր էք, տիկին... Սօնայի՞ն. սպասեցէք մի վայրկեան՝ կանչեմ: (Հեռախօսի ընկալուչը պահելով՝ ձեռքից՝ սեղմում է զանգի կոճակը):

ՍՐԲՈՒՆԻ (Մտնում է խորփի դռնից).— Տիկին...

ԱՆՆԻԿ.— Կանչիր Օր. Սօնային:

ՍՐԲՈՒՆԻ.— Օրբորդը դուրս ելաւ, քիչ առաջ, մեծ տիկնոջ հետ:

ԱՆՆԻԿ.— Ինչպէ՞ս դուրս ելան, որ չիմացայ:

Զանգահարութիւն

Մտնելի եղնում է խորփի դռնով:

ԱՆՆԻԿ (Հեռախօսում է).— Այլ... Սօնան տանը

չէ դժբախտաբար . . . Շատ բարի . . . Այո՛, մի քանի վայր~
կեանից ձեզ մօտ կը լինեմ . . . Յը: (Հեռախօսը փակում է):

ՍՐԲՈՒՀԻ (Խորֆի դրան շեմֆից).— Պ. Ասլանեանը
ուզում է տեսնել ձեզ:

ԱՆՆԻԿ (Զարմացած).— Պ. Ասլանեանը:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Այո՛:

ԱՆՆԻԿ (Շուտուն).— Ներս հրաւիրելը:

Տ Ե Ս Ի Լ 5.

ԱՆՆԻԿ ԵՒ ՇԱՀԷՆ

ԱՆՆԻԿ.— Պ. Շահէ՛ն . . . Սա ի՞նչ պատահար է . . .

ՇԱՀԷՆ (Հաւքաւորելով Աննիկի ձեռքը).— Երէկ հեռա~
գիր ստացայ, որ անմիջապէս ճանապարհուեմ Խաւսի:

ԱՆՆԻԿ (Նստելով).— Նստեցէ՛ք, խնդրեմ: Ինչու այդ~
քան հեռու տեղ ընտրեցիք ձեր պաշտօնավարութեան հա~
մար:

ՇԱՀԷՆ (Տխրաբեւեռ).— Որքան հեռու՝ այնքան
լաւ:

ԱՆՆԻԿ (Կարճ լռութենից յետոյ).— Ե՞րբ պէտք է
մեկնէք:

ՇԱՀԷՆ.— Կէս ժամից գնացք պիտի առնեմ:

ԱՆՆԻԿ.— Բայց ինչո՞ւ աւելի շուտ չեկաք, որպէսզի
կարողանայիք փոքր ինչ երկար մնալ մեզ մօտ: Հակառա~
կի պէս, մերոնք էլ տանը չեն:

ՇԱՀԷՆ.— Զիշդն ասած, հիմա էլ չէի ուզում գալ:
Բայց . . .

ԱՆՆԻԿ.— Ինչո՞ւ չէիք ուզում գալ:

ՇԱՀԷՆ.— Որովհետեւ այս տասնեւինը ամիսների
ընթացքին, որոնք յաւիտենականութեան չափ երկար եւ
տանջալից էին ինձ համար, դուք ո՛ւնէ հետաքրքրութիւն
չունեցաք դէպի իմ վիճակը:

ԱՆՆԻԿ.— Անարդար մի՛ լինէք, Պ. Շահէ՛ն, ես յա~
ճախ հարցրել եմ ձեր մասին Գուրգէնին եւ ուրիշներին:
Բայց միշտ այն էի լսում, թէ դուք, ձեր պաշտօնի գոր~

ծերով բացակայ էք քաղաքից:

ՇԱՀԷՆ.— Ձեմ ուզում անգիտանալ ձեր ուշադրու~
թեան արժէքը, տիկ. Աննիկ, բայց եւ չեմ կարող վանել
խնձնից այն միտքը, որ դուք չափից աւելի դաժան ե~
ղաք դէպի ինձ:

ԱՆՆԻԿ.— Դաժան. ինչո՞ւ:

ՇԱՀԷՆ (Յուզւունքով զայեղու ճիգով).— Հէնց թեկուզ
նրանով, որ երբեք չմտածեցիք, թէ ես մարդկայնօրէն
կարող եմ փափաք ունենալ դէթ մի անգամ տեսնելու . . .
փոքրիկին . . .

ԱՆՆԻԿ (Շփոթաւ).— Բայց . . . բայց չէ՞ որ ես
առաջին գիշերը, այնտեղ, սեղանատանը բացորոշ ասացի,
որ մեր յարաբերութիւնից ծնունդիդ զաւակը ո՛չ մի կապ
չպէտք է ունենայ ձեզ հետ: Ձէ՞ որ նոյնիսկ ձեր աչքին
կոպիտ երեւալու գնով յայտնեցի ձեզ, որ եթէ Գուրգէնի
սէրը կորցնելու երկիւղը չլինէր՝ ես ոչ մի պարագայի . . .
Դուք այն ժամանակ այնպէ՛ս կարեկցում էիք իմ դժ~
բախտութեանը, որ, ինչքան յիշում եմ, առանց դժուարու~
թեան խոստացաք երբեք որեւէ առնչութիւն չունենալ ե~
րեխայի հետ . . .

ՇԱՀԷՆ (Մոկնցալով).— Առա՛նց դժուարութեան . . .
Սակայն եթէ այդպէս էլ լինէր՝ խոստումը խոստում է,
իսկ մարդկային սիրտը՝ մարդկային սիրտ: Ես պահեցի իմ
խոստումը. բայց ի՛նչ գնով, ի՛նչ անզուսպ կարօտի եւ
անքուն գիշերների գնով . . . (Ծիգ է անում զայեղու իր
յուզւունքով):

ԱՆՆԻԿ (Զգացում եւ խղճահարում).— Ա՛խ, Աստ~
ուած իմ, այս ի՛նչ տանջանք է . . . Ներեցէ՛ք, սիրելի բա~
րեկամ . . . Զգում եմ, որ ես խիստ ետական եղայ ձեր
հանդէպ . . . (Շուտուն) Սակայն . . . Սակայն ես ինչ~
պէ՞ս անէի . . . Ինչո՞ւ դուք առանց իմ գիտութեան չտե~
սաք երեխային: Դա այնքա՛ն դիւրին էր, քանի որ դաշ~
եակը ամէն օր զբօսանքի էր տանում նրան: Բայց ես
ինչպէ՞ս ձեր առաջ հանէի երեխան . . . Ես՝ որ այնքա՛ն
տենչում էի ջնջել իմ յիշողութիւնից նրա ծագումը, որ~

պէսզի ամբաստնողութիւնը հոգուս մէջ այն պատրաստքը, թէ նա միայն մի հայր ունի . . . (Պահ մի մտածելուց յետոյ եւ խորհմանս արտայայտութեամբ) Կ'ուզէ՞ք տեսնել Բուրիկին:

ՇԱՀԷՆ.— Ո՞վ է Բուրիկը:

ԱՆՆԻԿ.— Երեխան:

ՇԱՀԷՆ (Գլուխը բացասաբար ձօնելով).— Ո՛չ:

ԱՆՆԻԿ.— Ինչո՞ւ:

ՇԱՀԷՆ (Յուզմունքով).— Թողէ՛ք, որ ինձ վիճակուած դառնութեան բաժակը մինչեւ վերջին մըրը քամուի . . . (Տեսնելով որ Աննիկը սրբութեամբ և աջակցութեամբ նստած է) Ներեցէ՛ք, տիկ. Աննիկ, որ զուր տեղը ձեզի յուզմունք պատճառեցի: Որոշել էի նամակով յայտնել ձեզ իմ մտաք-բարեւը: Սակայն, շարաթ դիշերը դուք ակումբում չէիք, որպէսզի ձեզ տայի իմ հրաժեշտի նամակը, իսկ յետոյ էլ չգիտեմ ուր դրի այն: Նորը դրելու համար, ո՛չ սիրտ ունէի եւ ո՛չ ժամանակ: Ուստի որոշեցի անձամբ հրաժեշտ առնել ձեզնից: Հիմա, տիկ. Աննիկ, ներեցէ՛ք ինձ: Գնացքի ժամը մօտենում է: (Համարում է Աննիկի ձեռքը) Եթէ ձերոնք հարցնեն իմ մասին՝ յարգալից բարեւանքս հաղորդեցէ՛ք ամէնքին:

ԱՆՆԻԿ.— Մէկ էլ ե՞րբ կը վերադառնաք այս կողմերը:

ՇԱՀԷՆ.— Եթէ ինձնից կախուած լինի՝ երբե՛ք: Մնաք բարեւ, տիկ. Աննիկ:

ԱՆՆԻԿ.— Բարի ճանապարհ, Պ. Շահէն: Ամբողջ հոգով մղթում եմ, որ դուք օր-առաջ բուժուէք այն վշտերից, որ ես, հակառակ իմ ցանկութեան, պատճառել եմ ձեզ: Մինչեւ գերեզման չեմ մոռանայ ձեր ազնիւ վերաբերմունքը դէպի ինձ:

Շահէնը նորէն համարում է Աննիկի ձեռքը եւ երևում խորի դունդ: Աննիկը ուղեկցում է նրան մինչեւ խորի դունդ եւ ասքա, վերադառնալով քեւ, պահ մի մնում մտաւորաւ եւ խղճահարութիւն արտայայտող կեցումով:

ԱՆՆԻԿ (Սրտխուշով).— Ախ, դայեակին պէտք է տեսնել (Սեղմում է զանգի կոճակը):

Տ Ե Ս Ի Լ 6.

ԱՆՆԻԿ ԵՒ ՍՐԲՈՒՀԻ

ՍՐԲՈՒՀԻ (Խորի դունդ շեմին).— Տիկին:

ԱՆՆԻԿ.— Բե՛ր այստեղ վերադիւրս եւ գլխաւոր:

Սրբուհին երևում է խորի դունդ եւ քերելով պահանջում իրերը՝ օգնում է Աննիկին հագնելու վերաւորում:

ԱՆՆԻԿ (Դնելով գլխաւոր).— Սրբուհի, աչքդ երեւալի վրայ պահիր որ չլայ:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Շատ բարի, տիկին:

ԱՆՆԻԿ.— Կաթն էլ տաքացրու, որպէսզի երբ դառնի՝ կերակրես:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Շատ բարի:

Աննիկը երևում է խորի դունդ, իսկ Սրբուհին այդ դունդով: Բիշ անց՝ հեռախօս:

Տ Ե Ս Ի Լ 7.

ՍՐԲՈՒՀԻ

ՍՐԲՈՒՀԻ (Մտնելով այդ դունդից հեռախօսում է).— Ալլո . . . Այո՛, ես եմ, Օր. Սոնա . . . Պարոնք, ոչ, դեռ չի եկել: Բիշ առաջ Պ. Ասլանեանն էր այստեղ . . . Պ. Ասլանեան . . . Զէ՛ք յիշում, այն պարոնք, որ առաջները յաճախ լինում էր մեզ մօտ . . . Բուրիկը դեռ քնած է, իսկ տիկինը հիմա դուրս ելաւ . . . Ինչ թի՞ւ . . . Հարկը տասնհազար . . . Շատ բարի, երբ դա՛յ՝ կ'ասես: (Փակում է հեռախօսը եւ երևում այդ դունդ):

Տ Ե Ս Ի Լ 8.

ԴՈՒՐԳԷՆ, յետո՛յ՝ ՍՐԲՈՒՀԻ

Դուրգէնը մտնում է խորի դունդ, խիստ գունատ: Պահ:

մի մնում է անորոշ վիճակի մեջ եւ սպա, վճռական շարժում-
 քով, նայում աջ ու ձախ դռներից դուրս: Դռները փակելուց եւ
 մի վայրկեան մտածելուց յետոյ՝ սեղմում է զանգի կոճակը:

ՍՐԲՈՒՀԻ (Մտնելով խորֆի դռներից).— Պարոն . . .

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ո՞ւր են մայրիկը և Սօնան:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Տանը չեն: Հէնց հիմա օրիորդը հեռա-
 խօսով պատուիրեց յայտնել ձեզ, որ տունը գալու են պէս՝
 իրեն զանգ տաք հարիւր տասն և վեց թիւով:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Կանչիր այստեղ տիկնոջը: (Հանում է
 ծոցից մի նանակ եւ դնում սեղանի վրայ):

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Տիկինը տանը չէ:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ո՞ւր գնաց:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Չգիտեմ: Պ. Ասլանեանը քիչ առաջ
 այստեղ էր: Նրա մեկնելուց յետոյ՝ տիկինը ինքն էլ դուրս
 ելավ:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ո՞վ էր այստեղ:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Պ. Ասլանեանը:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Կարծեք իր ականջին չհաւատալով).— Ա-
 սում ես ով էր այստեղ:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Պ. Ասլանեանը:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Կարճ լռութիւնից յետոյ).— Բե՛ւր երեխան:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Երեխան քնած է, պարոն:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Վնաս չունի. բե՛ւր իր օրօրոցով:

Սրբուհին ելնում է խորֆի դռով եւ երեխայի կառք-օր-
 օրը բերով քնում քնել:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Հիմա ազատ ես:

Սրբուհին ելնում է խորֆի դռով, իսկ Գուրգենը շա-
 պով մօտենում է կառք-օրօրոցին, յէս փառում ծածկոցը եւ ուշի-
 ուշով դիտում ներս: Որքան շատ է նայում, այնքան շատ է այ-
 ղայում: Վերջը կանաչ հրում է օրօրոցը մի կողմ եւ մնում
 փառացած վիճակում: Բիշ յետոյ, մօտենում է հեռախօսին եւ սպա,
 թողնելով այն, սեղմում գանգի կոճակը:

ՍՐԲՈՒՀԻ (Մտնում է խորֆի դռով).— Պարոն...

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Սրբուհի, մի անակնկալ գործով, պէտք

է խնայել մեկնեմ Ռոստով: Մայրիկը եւ միւսները թող
 չանհանգստանան: Տեղ հասնելուս պէս՝ կը հեռագրեմ:

ՍՐԲՈՒՀԻ.— Ձեր պայուսածը:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Չորսքեանը).— Հարկաւոր չէ: (Նախկին
 սեղանից վերցնում, դնում է ծոցը եւ վճռական փայտածով
 եղնում խորֆի դռով):

Սրբուհին փռում է կառք-օրօրոցը դեպի խորֆի դռը:

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

Գ. ԱՐԱՐ

Բեւը ներկայացնում է Գուրգենի առանձնասենեակը: Գրասենեակային սովորական կահաւորութեան հետ միասին, սենեակում կայ եւ մի մահճակալ: Արտոններից մեկի վրայ դրուած են Գուրգենի հագուստները:

Առաւօտեան ժամը 9-ը:

Տ Ե Ս Ի Լ 1.

ԳՈՒՐԳԷՆ ԵՒ ՇՈՒՇԱՆ

Վարագոյրը բացուելու պահին, Գուրգենը զիշերագգեստով պառկած անկողնի մեջ՝ ծխում է: Շուշանը նստած է մօտը, մահճակալի վրայ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Նամակի մէջ ես մի առանձին բան չեմ տեսնում Աննիկի մասին: Բայց ընդունենք մի բոլոր, թէ քո ենթադրութիւնը ճիշդ է: Երեխա՞ն ինչ գործ ունի այստեղ, որ դու նրան էլ մէջ ես խառնում:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Երեւի մի գործ ունի, որ խառնում եմ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Նամակից չի էլ երևում, թէ նրանք ե՞րբ պէտք է իրար հետ մտերիմ եղած լինեն: Իսկ դու արդէն եզրակացնում ես, թէ Բուբիկը քեզնից չէ:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Այդ հէքիաթները քեզ համար պահիր: Ես գիտեմ, թէ ի՞նչ եմ ասում:

ՇՈՒՇԱՆ.— Դու ի՞նչ գիտես:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Ջղայնօրէն).— Ինձնից երեխայ չէր կարող լինել. հասկանում ես թէ չէ:

Աջ դռնից լսում է հեռախօսի զանգահարութիւն, ապա եւ Սօնայի ձայնը, որ հեռախօսում է:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ինչո՞ւ չէր կարող լինել:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Դեռ բժիշկ Գաւրիկոյից հարցրու:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ի՞նչ Գաւրիկօ, Ռոստովի այն յայտնի բժշկապետը:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Այո՛:

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ՆՐԱՆՔ ԵՒ ՍՕՆԱ

ՍՕՆԱ (Մտնում է աջ դռնից).— Գուրգէն, գրասենեակից հարցնում են քեզ: (Տեսնելով որ Գուրգենը անհարբէր է) Ի՞նչ պատասխանեմ:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Պատասխանիր, ինչ որ կ'ուզես:

Սօնան ելնում է աջ դռնով: Ներսից լսում է նրա հեռախօսելը:

ՇՈՒՇԱՆ (Պահ մի հեռախօսին ականջ քեփելուց յետոյ).— Այստեղ բժիշկները չկային, որ դեռ համար Ռոստով էիք դնում:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ձէի ուղում այստեղի բժիշկների հետ գործ ունենալ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Բժիշկ Գաւրիկօն քեզ չի՞ ճանաչում:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ոչ:

ՍՕՆԱ (Մտնում է աջ դռնից).— Ասացի, որ ուշ գիշերին ես վերադարձել եւ շատ յոգնած լինելով՝ չեմ կարող գրասենեակ գնալ: (Նստում է մի սրտի վրայ):

ՇՈՒՇԱՆ.— Լաւ, մի շաբաթ է գործերդ երեսի վերայ թողած՝ անհետացել ես: Հիմա էլ չեմ ուղում իմանալ, թէ ի՞նչ է անցնում-դառնում գրասենեակում: Սրա վերջն ի՞նչ պիտի լինի:

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Երեւի մի բան կը լինի:

ՇՈՒՇԱՆ.— Գոնէ վե՛ր կաց, լուացո՛ւիր եւ հագնո՛ւիր:

Գրչերն էլ առանց լուացուելու անկողին մտար:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Նայելով իր ձեռքերին).— Իսկապէս որ... (Ոսփի է ելնում եւ հողաքայտերը հագնում: Այդ միջոցին, աջակողմեան դռնից լսում է երեխայի լացի ձայնը եւ Գուրգենը զոռում է) Կտրեցէ՛ք այդ ձայնը: (Աւելի՛ եւս ուժգին զոռաւ):

ով) Կտրեցէ՛ք, ասու՛մ եմ, այդ լակոտի ձայնը... (Բար-
կացած եղևում է խորի դուռը):

Շուշանը հետևում է Գուրգենին՝ ասելով հետք նրա հա-
զուսը, իսկ Սոնան շատով դիմում է դեպի այդ դուռը:

ՍՕՆԱ. (Խօսում է զուսպ ձայնով, այդ դռնից դուրս).—
Սրբուհի՛, տա՛ր երեխան ննջա՛րան եւ հանգստացրու: (Վե-
րադառնալով՝ սկսում է կարգի բերել սնկոդիւնը):

Տ Ե Ս Ի Լ 3.

ՍՕՆԱ. ԵՒ ՇՈՒՇԱՆ

ՇՈՒՇԱՆ. (Մտնում է խորի դռնից).— Ո՞ր մեղքի՞ս
համար էր այս կրակը, Տէր Աստուած, ո՞ր մեղքիս համար
... (Նստում է):

ՍՕՆԱ. (Ձղայնօրէն եւ շարունակելով իր գործը).— Լը-
ռի՛ր, մայրիկ, այս գործի մէջ դու էլ մեղաւոր ես:

ՇՈՒՇԱՆ. (Շղնած).— Մա՞ ինչ նորութիւն է: Ինչ-
պէս թէ ես էլ մեղաւոր եմ:

ՍՕՆԱ.— Ի հարկէ մեղաւոր ես: Անգաղար խեղճ
կնոջ երեսին էիր տալիս, թէ ամուլ է, չոր ծառ է, այս
ընտանիքի դժբախտութեան պատճառն է եւլն. եւլն.՝
Հարկաւ, նա էլ պէտք է տարուէր ապացուցանելու, որ
ինքը ոչ մէկն է եւ ոչ միւսը:

ՇՈՒՇԱՆ. (Գրգռուած).— Ասելդ այն է, թէ նա ի
հեճո՞ւկս է գնացել այն անամօթի ծոցը մտել:

ՍՕՆԱ.— Ձեմ ասում ի հեճուկս, այլ քո վերաբեր-
մունքից գրգռած: Դու՛՝ բաւական չէ, որ բազմատեսակ
ակնարկներով նրա երեսին էիր զարկում իր չունեցած
պակասութիւնը՝ այլ եւ գրգռւում էիր Գուրգէնին, որ ապա-
հարզան տայ նրան: Ինչպէ՞ս կ'ուզէիր, որ վարուէր Աննի-
կը, երբ նա Գուրգէնից բաժանուելը իրեն համար մահ էր
համարում, իսկ միւս կողմից էլ գիտէր, որ իր չբերու-
թեան պատճառը ինքը չէ, այլ Գուրգէնը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Որտեղի՞ց գիտէր:

ՍՕՆԱ.— Բժշկապետ Սմիլընովի կատարած քննու-

թիւնից:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ի՞նչ Սմիլընով: Այն որ թերթերը վեր-
ջերս գրեցին, թէ դասախօսութեան ժամանակ յանկարծա-
մա՞հ է եղել:

ՍՕՆԱ.— Այո:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ձարմանալի է: Ռոստովի բժիշկ Գաւ-
րիլիօն էլ նոյնն է ասել:

ՍՕՆԱ.— Ձարմանալին այդ չէ, այլ այն, որ դու,
չարունակ Աննիկի ամուլթեան մասին խօսելով, մեղ ա-
մէնքիս այնպէս էիր հիպոստացրել, որ ոչ մէկս մի անգամ
գոնէ չանդադարեմք, թէ կարող է պատահել, որ նրա
չբերութիւնը Գուրգէնից լինի:

ՇՈՒՇԱՆ.— Դու էլ բա՛ն ասացիր: Երբ կինը ամուս-
նու ամուլթեան մասին կասկած չունէր, ե՞ս որտեղից պի-
տի ունենայի... (Կարճ լռութիւնից յետոյ) Երանի՛ թէ այս
խայտառակութիւնը բացուած չլինէր: Այն օրը, եթէ մենք
մի քիչ շուտ հասնէինք Սերոբեանի գրասենեակը, գուցէ
կարողանայինք այդ անտէր նամակը առնել նրանից:

ՍՕՆԱ.— Որ ուղենանք, հիմա էլ այնպէս կարող
ենք անել, որ ոչ ոք ոչինչ չիմանայ եղածի մասին:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ով էլ որ չիմանայ՝ հօ անունը ջնջուե-
լիք Ասլանեանը գիտէ: Ա՛խ Ասլանեան, Ասլանեան, ի՞նչ
անէ՞ք թափեմ գլխիդ, որ սիրտս հովանայ...

ՍՕՆԱ.— Մայրիկ, մինչեւ անցեալ օրը, ես էլ դառ-
նացած էի այդ մարդու դէմ: Սակայն Աննիկի պատմու-
թեանը նրա դժբախտ սիրտը մասին լսելուց յետոյ՝ ճիշդն
թիւնը նրա դժբախտ սիրտը մասին լսելուց յետոյ՝ նա աւելի
ասած՝ լեզուս չէր դա՛նայ նրան անիծելու: Նա աւելի
կսկծալի վիճակի մէջ է, քան նոյնիսկ Գուրգէնը: Բայց
այլեւս ի՞նչ միտք ունի Ասլանեանի մասին խօսելու: Նա,
Աննիկի ասելով, ընդմիջում է հեռացել այս կողմերից եւ
առանց նոյնիսկ մի անգամ տեսնելու Բուրիկի երեսը:

ՇՈՒՇԱՆ. (Մտնելով).— Եթէ այդպէս է՝ կը նշանա-
կէ միայն Սերոբեանի բերանը պէտք է փակել. որովհետեւ
բժիշկ Գաւրիլիօն Գուրգէնին չէ ձանաչում, իսկ այն միւս
բժշկապետն էլ մեռած է արդէն:

ՍՕՆԱ.— Սերորեանի մասին կարող ես միանգամայն հանգիստ լինել: Անցեալ երեկոյ, Աննիկի հետ առաջին անգամ խօսելուց յետոյ, ես անմիջապէս վերականգնեցի Սերորեանի հետ իմ յարաբերութիւնները և նրան իմ ցանկացած տեղը կապեցի:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ինչպէ՞ս:

ՍՕՆԱ.— Շատ դիւրութեամբ, որովհետեւ նա Գուրգէնի տրամադրութիւնը չգիտէ, իսկ Աննիկի մասին էլ հէնց սկզբից որեւէ կասկած չէ ունեցած: Սալանեանի հետ նախուց յետոյ, այս խնդիրը նրան այն չափով է միայն հետաքրքրում, որ ուզում է իմ աչքում արդարացնել ուրիշի նամակը բանալու անվայել արարքը:

ՇՈՒՇԱՆ (Գլուխը դարձնելով դեպի խորքի դուռը և ակնարկելով Աննիկին).— Իսկ սա՞ ինչ է մտածում աներ:

ՍՕՆԱ.— Աննիկի անելիքը, բնականաբար, կախուած է ինչի Գուրգէնի վերաբերմունքից:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ինչ էլ լինի այդ վերաբերմունքը, թո՛ղ մտքից հանի, թէ ես իրեն երեսայ կը տամ:

ՍՕՆԱ.— Ինչպէ՞ս թէ չես տա:

ՇՈՒՇԱՆ (Վառակալ).— Կը մեռնեմ այս տան չէմքի վրայ, բայց չեմ թոյլ տայ, որ Բուրիկը անցնի այդ չէմքից:

ՍՕՆԱ.— Երեսայական բաներ մի՛ խօսիր: Եթէ գործ ես ուզում չինել՝ աւելի լաւ է գնա Գուրգէնի հետ խօսիր, որ հաշտութեան ձեռք մեկնի իր կնոջ: Աննիկը շատ է ազդուած, որ դու յամառօրէն չես ուզում նրա հետ խօսել: Ինձանից էլ դեռ նեղացած է, որ ես, առջի օրերը խոյս էի տալիս իրանից: Բայց երէկ գիշեր, երբ Գուրգէնը վերադառնալով տուն, պատուիրեց քեզ, որ իրեն համար այստեղ անկողին գցես՝ Աննիկի յուզմունքն այն աստիճանին հասաւ, որ եթէ ես մօտը չլինէի, չգիտեմ, թէ ի՞նչ կ'անէր: Այս առաւօտ էլ երբ նա դեղարան գնաց գլխի ցաւի դէմ ճար գնելու՝ այնպէս էր ընկճուած, որ ես երկիւղի մէջ էի, թէ նրա երեսն այլեւս չենք տեսնի:

Տ Ե Ս Ի Լ 4. ՆՐԱՆԻ ԵՒ ԳՈՒՐԳԷՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ (Հագնուած մեկուս և խորքի դռնից, քարճաւայն խօսելով).— Այո՛, այո՛, պէտք է վերջ տալ այս ամէնին: (Սօնային) Կանչի՛ր նրան այստեղ: Իսկ դու, մայրի՛կ, ազատ թող ինձ:

Սօնան ելնուլ և խորքի դռնով:

ՇՈՒՇԱՆ.— Գուրգէն ջան, եղածը եղած է: Այս բանում մենք էլ մեղաւոր ենք: Մոռացութեան տուր անցածը, և թող որ այս տունը վերստանայ իր խաղաղութիւնը:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Վրդովնալ).— Ինչպէ՞ս թէ մոռացութեան տամ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Բան է, պատահել է, որդի, բոլորս էլ հողեղէն մարդիկ ենք:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Բարկացած).— Մայրի՛կ, ես քեզ արգելում եմ խօսել ինձ հետ այդ լեզուով:

ՇՈՒՇԱՆ.— Լաւ, չեմ խօսի, եթէ չես ուզում: Բայց . . . (Մտաւտու և) Բայց ես չեմ կարող բաժանուել Բուրիկից:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Խսօռեալ).— Եթէ չես կարող՝ դու էլ հետը գնա: Իսկ հիմա, ազատ թող ինձ:

Շուշանը աջիւրը արթնելով ելնուլ և խորքի դռնով, իսկ Գուրգէնը մտնուլ և գրասեղանի առաջ եւ սկսուլ ծիծել:

Տ Ե Ս Ի Լ 5. ԳՈՒՐԳԷՆ ԵՒ ԱՆՆԻԿ

ԱՆՆԻԿ (Մտնուլ և խորքի դռնից եւ պահ մի լուռ կանգնուլ շեմքում).— Դու ինձ կանչե՞լ էիր:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Առանց Աննիկին նայելու).— Այո՛ . . . (Կարճ լուռութիւն) Պէտք է վերջ տալ:

ԱՆՆԻԿ.— Ինչի՞նչ պէտք է վերջ տալ և ինչպէ՞ս պէտք է վերջ տալ:

ԳՈՒՐԳԻՆ.— Թէ ինչի՛ն պէտք է վերջ տալ այդ դու ինձնից լաւ գիտես. իսկ թէ ինչպէս պէտք է վերջ տալ՝ ահա դրա մասին է, որ ուզում եմ խօսել քեզ հետ:

ԱՆՆԻԿ.— Ես լսում եմ:

ԳՈՒՐԳԻՆ.— Ի՞նչ ապրուստի համար, ես անհրաժեշտ կարգադրութիւններն արել եմ արդէն . . .

ԱՆՆԻԿ.— Դու չա՛տ մեծահոգի ես: Բայց ես քո հոգացողութեանը կարիք չունեմ:

ԳՈՒՐԳԻՆ (Հեզմանով).— Անշո՛ւշտ . . . Հոգացողներն չեն պակասի քեզ:

ԱՆՆԻԿ.— Ես ոչ մի հոգացող չունեմ:

ԳՈՒՐԳԻՆ (Հեզմանով).— Ձեմ կարծում, թէ նա այնքան անաղնիւ լինի, որ քեզ անօգնական թողնի:

ԱՆՆԻԿ.— Իրաւունք ունիս: Պ. Ասլանեանը միշտ աւելի քան աղնիւ է եղել իմ հանդէպ:

ԳՈՒՐԳԻՆ (Զուռնի ջղայնութեամբ).— Եթէ դու անյարմար չես նկատում քո սիրահարի գոլքն անել իմ առաջ՝ այդ քո գործն է: Բայց ես դրա համար չեմ կանչել քեզ այստեղ:

ԱՆՆԻԿ.— Ես էլ չեմ եկել այստեղ՝ լսելու քո կարգադրութիւնները իմ ապրուստի մասին:

ԳՈՒՐԳԻՆ (Զարնացած).— Հապա ինչո՞ւ համար:

ԱՆՆԻԿ.— Ես եկել եմ պահանջելու իմ արդար իրաւունքը:

ԳՈՒՐԳԻՆ.— Այսի՞նքն:

ԱՆՆԻԿ.— Այսինքն որ դու նախ հասկանայիր ինձ և ապա կայացնէիր քո դատաւճիւրը: Յետին ոճրագործին իսկ առաջ լսում են եւ վերջը դատում: Իսկ դու, առանց այլեւայլութեան, դուռն ես ցոյց տալիս ինձ: Ո՛ւր է այստեղ արդարութիւնը:

ԳՈՒՐԳԻՆ (Ձեռները կոթակով սեղանին ելնում և ոտքի).— Բայց դու ի՞նչ կ'ուզէիր, որ ես լսէի Ի՞նչ անհաւատարմութեան մանրամասնութիւնները: (Հեզմանով և սաւաղի գրգռելով) Կ'ուզէիր որ ես իմանայի, թէ ինչպէ՛ս հրապուրուեցիր նրա գեղեցիկ խօսքերից, թէ ինչպէ՛ս

պէ՛ս կիրքն ու տախանքը մղեցին քեզ դէպի նրա անկողինը, և թէ ի՞նչ անդգուշութիւնների հետեւանքով կեանքի կոչուեց քո այդ լակոտը — այնպէս չէ՞: Կ'ուզէիր անշուշտ նաեւ պատմել, թէ յաճախ ի՞նչ սիրահարական ակնարկներ էիք փոխանակում իրար հետ իմ թիկունքին եւ թէ ինչպէ՛ս էիք ծաղրում ու հեզնում ապուշ ամուսնուն, որի ճակատին կոտորներ էիք անկել — այնպէս չէ՞: Եւ ինչո՞ւ համար ես ուզում ասել ինձ այս ամէնը. որպէսզի սաղիստական հաճո՞յք զգաս գիտելու իմ դէմքի ծամածուծութիւնները . . .

ԱՆՆԻԿ (Ուժգին հեկեկալով).— Գուրգէ՛ն, Գուրգէ՛ն, աղաչում եմ, ի սէր Աստուծոյ . . . (Ընկնում և մօտի արտի վրայ՝ շարունակելով հեկեկալ):

ԳՈՒՐԳԻՆ (Գրգռւած).— Թո՛ղ, խնդրեմ, այդ դեմքսանութիւնը . . . Ես դարչում եմ նման արցունքներէ . . .

ԱՆՆԻԿ (Շփուելով Տեղը եւ կերկր ձայնով).— Լա՛ւ . . . Լա՛ւ . . . Ես չեմ արտասուել, որպէսզի դու . . . տհա՛ռութիւն չզգաս իմ արցունքներէ . . . Բայց լսի՛ր ինձ, լսի՛ր մի րոպէ . . . Ա՛խ եթէ իմանաս որքա՛ն անարդար ես ինձ հանդէպ . . .

ԳՈՒՐԳԻՆ.— Ինչո՞վ եմ անարդար . . . Որովհետեւ ուրիշ, այսպէս կոչուած «յարմար» ամուսինների պէս չե՞մ կարող աչք փակել քո դաւաճանական արարքի վրայ . . .

ԱՆՆԻԿ.— Երդուում եմ, Գուրգէն, որ ես քեզ չեմ դաւաճանել: Երդուում եմ քեզնով, երդուում եմ իմ անմեղ դաւակով, թէ եւ դու նրան անարտօրէն անարդուում ես «լա՛ւ կոտ» կոչելով, երդուում եմ միակ հղբօրս արեւով, որ ես քեզ չեմ դաւաճանել:

ԳՈՒՐԳԻՆ (Կասաղած).— Ի՞նչ ասացի՞ր: Դու ինձ չե՞ս դաւաճանել:

ԱՆՆԻԿ.— Ոչ, չեմ դաւաճանել:

ԳՈՒՐԳԻՆ (Կասաղած).— Դու ուրանում ես, որ ե՛ղել ես նրա հետ:

ԱՆՆԻԿ.— Ոչ, չեմ ուրանում: Բայց ես քեզ չեմ

տանները բեմերի վրայ ներկայացրու... .

Աննիկ (Շանքախառնածի պես ցնցոտիով եւ խուլ ձայնով).— Ահ... (Մածկում ե դեմքի ձեռքերով):

ԳՈՒՐԳԷՆ (Հեռավոր կասկածաբար).— Փողոցային կնոջ ճիշն էր պակասում այստեղ... .

Աննիկը, պահ մի անշարժ մնալուց յետոյ՝ ոտքի ե ելնում եւ, լայն քաջած աչքերով դիտում Գուրգենին։ Վերջը, առանց շտապելու, քայքայ վառարանի քայքայում ելնում ե խորքի դռնով։ Իսկ Գուրգենը մի առժամանակ մնում ե անշարժ կանգնած եւ ապա ակտու ծիծել անկեակում շրջելով։ Նրա արայայտաբանները մտնում եւ հոգեխառն ժեսերով եւ բեկման տեսարաններով անցնում։

Տ Ե Ս Ի Լ 6.

ԳՈՒՐԳԷՆ, ՇՈՒՇԱՆ, Քիչ վերջը եւ ՍՕՆԱ.

ՇՈՒՇԱՆ (Մտնելով աչ դռնից).— Խօսեցի՞ր հետը։

ԳՈՒՐԳԷՆ (Խուլ ձայնով).— Այո։

ՇՈՒՇԱՆ.— Ի՞նչ եղբակացութեան եկաք։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ձգիտեմ, մայրիկ, գլուխս պայթում է։ Խնդրում եմ ինձ մենակ թող։

ՇՈՒՇԱՆ.— Ինչպէ՞ս քեզ մենակ թողնեմ, որդի... . (Սօսային, որ այդ միջոցին մտնում ե խորքի դռնից) Տեսնուեցի՞ր հետը։

ՍՕՆԱ.— Ոչ, դուռը կողպած էր։ Խնդրեց քիչ վերջը անցնել։ Բայց ձայնը կարծես գերեզմանից էր գալիս։

ՇՈՒՇԱՆ.— Մեղք է, Գուրգէն, խղճի դէմ է ամբողջ յանցանքը նրա չինքին բարձել։ Ձե՞ որ մենք չարութեան նրան դրդում էինք, որ զաւակ ունենայ՝ առանց իմանալու, որ դու նրա զաւակ տալ չես կարող։

ՍՕՆԱ.— Երբեք մտքովս չէր անցնի, Գուրգէն, թէ դու կարող էիր այդպէս անողոր լինել Աննիկի հետ։ Նա այնքան անձնուէր եւ օրինակելի կին է եղել քեզ համար, որ եթէ նոյնիսկ սովորական իմաստով մի անգամ սայթաքէր իր ամուսնական կեանքում՝ դու պէտք է ներող

միտէիր։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ձուր են այդ խօսքերը, Սօնա, ես երբեք չեմ կարող հաշտուել այն մտքի հետ, որ իմ կինը ուրիշի համար տարփուէ՛ է եղել։

ՍՕՆԱ.— Անարգար մի՛ լինիր, Գուրգէն։ Վերջին երկու օրերին ես շատ եմ խօսել Աննիկի հետ։ Ես էլ առաջ կարծում էի, թէ մենք գործ ունինք մի սովորական անհաւատարմութեան հետ եւ շատ դառնացած էի դրանից, մանաւանդ որ անձնական պատճառներ էլ ունէի դառնանալու։ Բայց Աննիկի վարմունքը ոչ թէ իբրեւ անհաւատարմութիւն պէտք է որակուի, այլ իբրեւ սիրոյ սովորական դժից դուրս ընկնող մի անօրինակ անձնութիւն... . Դիտեմ, որ դու վերաւորում ես քո ինքնասիրութեանը մէջ՝ սակայն, եթէ գոհակօրէն չդատենք՝ դու պէտք է հպարտանաս, որ քեզ այդպիսի մի չնաշխարհիկ սէր է վերահսկում կեանքում... .

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Այդ բոլորը լաւ են գրքերի մէջ... . Բայց ես չեմ հասկանում, թէ դուք ի՞նչ գաղափար ունիք իմ պատուազգացութեան մասին։ Դուք ուզում էք, որ ես նրա հետ կենակցելով եւ այն միւսի զաւակին տէր կանգնելով մի մատի մե՞ղը դառնամ ամէնքի բերնում։ (Վրձուսկան) Ո՛չ, Գուրգէն Մէլիք-Աղամեանը սովոր չէ այդպիսի բաների... .

ՍՕՆԱ.— Ես էլ քեզ պէս նախանձախնդիր եմ, Գուրգէն, որ Մէլիք-Աղամեանների անունը չքաշքշուի դուրսը։ Դրա համար էլ, ամէն ինչ արել եմ, որ մեր գաղտնիքը մեր տան պատերի մէջ մնայ։ Ձեմ ուզում մանրամասնութիւնների մէջ մտնել։ Բայց հաւատա՛ ինձ, Գուրգէն, որ դուրսը ոչ ոք ոչինչ չի իմանայ այս անցած-դարձածից, եթէ միայն դու հաշտութեան ձեռք մեկնես Աննիկին եւ շարունակես Բուրիկը քո զաւակը համարել։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Ինչպէ՞ս իմ զաւակը համարեմ, երբ նա իմ զաւակը չէ։

ՇՈՒՇԱՆ.— Մոռացե՛լ ես, Գուրգէն, որ մենք նախանձալ տարի մտածում էինք մի որբ երեխայ որդե-

գըրելի Համարի'ր, թէ Բուբիկը մեր որդեգիրն է, եթէ
չես կարող նրան քո զաւակը նկատել: Չէ՞ դու միշտ երա-
զում էիր, որ Մէլիք-Աղամեաններէ տան ճրագը քեզնից
յետոյ էլ վառ մնայ:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Տխորքեալք).— Լա՛ւ տան ճրագ է, ու
բին ամէն անգամ նայելիս՝ պիտի մտածեմ. որ մեր տոհ-
մի մէջ հարամ արիւն է խառնուած . . .

ՇՈՒՇԱՆ (Արտաւուկոյ).— Ա՛խ Աստուած իմ, Աստ-
ուած իմ . . . Ինչպէ՞ս կարող ես դու այդ ձեւով խօսել Բու-
բիկի մասին, Գուրգէն ջան . . . (Լալով ելնուլ ե խորքի դռ-
նով):

ՍՕՆԱ.— Չգիտեմ, Գուրգէն, թէ ի՛նչ ես հասկանում
դու՝ հարամ կամ մաքուր ասելով: Բայց գիտեմ, որ նոյն-
իսկ արքայական ընտանիքները չեն կարող պարծենալ ան-
խառնուրդ տոհմական արիւնով:

ԳՈՒՐԳԷՆ (Թախծով).— Այո՛, բայց որպիսի՛ ինք-
նանուաստացում պիտի լինի չարունակ զգալ, որ քո հայ-
րական գգուանքների առարկան հանդիսացող մանուկը
ուրիշից է գողացուած . . .

ՍՕՆԱ.— Եթէ մեր տոհմի յարատեւութեան պա-
հանջը մինչեւ այսօր սին խօսք չէ եղել քեզ համար՝ դու,
քանի որ սեփական զաւակ ունենալ չես կարող, չպէտք է
այդպէս մտածես: Ինչպէս մայրիկն է ասում, ընդունիր
թէ նա քո որդեգիրն է: Սակայն Բուբիկը շա՛տ աւելի
հարազատ պիտի լինի քեզ համար, քան որեւէ որդեգիր
կարող էր լինել, որովհետեւ նա ծնուած օրից քո ձեռքերի
մէջ է մեծացել: Ի՛նչեմ խօսում այն մասին, որ նրան
ծնող մայրը ամբողջովին քեզնով է լեցուած եւ իր հոգու
ամէն մի թրթիռով քե՛զ է պատկանում . . . (Տեսնելով, որ
Գուրգէնը լռու է մնացած) Թոյլ տուր, Գուրգէն, որ Ան-
նիկին նորից այստեղ կանչեմ . . .

ԳՈՒՐԳԷՆ (Խիստ ընկճուած).— Աբա՛, ինչ ուզում
ես . . .

ՍՕՆԱ (Ոտքի ելնելով).— Բայց դու խոստանում ես,
որ անհրաժեշտ չես լինի նրա հետ, այնպէս չէ՞:

ՇՈՒՇԱՆ (Խորքի դռնէն յետոյ քարտ ձգելով).— Ո՛հ,
չեմ տայ, կը մեռնեմ, բայց չեմ տայ . . .

Տ Ե Ս Ի Լ 7.

ՆՐԱՆԻ, ԱՆՆԻԿ ԵՒ ՇՈՒՇԱՆ

ՇՈՒՇԱՆ (Երեխան գրիկն ներս ընկնելով խորքի դռնից)
— Գուրգէն, Սօնա՛, Աննիկն ուզում է տանել Բուբիկին
. . . Ձե՛մ թողնի . . . Կը մեռնեմ, բայց չե՛մ թողնի, որ
այս տան չե՛մքից դուրս գայ . . .

ԱՆՆԻԿ (Գլխարկով եւ վերարկով մտնուլ ե Շուշանի
յետից, երեխայի վերարկուն եւ գլխարկը ձեռքին քոնած: Ետ-
ում է զուսպ, քայք վճռական տոնով).— Մայրի՛կ, տո՛ւր ինձ
երեխաս:

ՇՈՒՇԱՆ.— Աննի՛կ, աղաչում եմ, մի մարի՛ր մեր
տան ուրախութեան ճրագը . . . Մի բաժանի՛ր մեզ Բուբի-
կից . . . (Լալիս է):

ԱՆՆԻԿ.— Անկարելի՛ է, մայրիկ, իմ երեխան չի
կարող մնալ այս տանը:

ՇՈՒՇԱՆ (Արտաւուկոյ).— Բայց չէ՞ որ նա Մէլիք-
Աղամեան է կնքուած եւ մեր օրինաւոր ժառանգն է:

ԱՆՆԻԿ.— Այսօրուանից սկսած՝ նա ոչ Մէլիք-Ա-
ղամեան կը կոչուի եւ ոչ էլ ժառանգութեան իրաւունք
կ'ունենայ այստեղ:

ՍՕՆԱ.— Աննիկ ջան, լսի՛ր, խնդրում եմ: Չէ՞ որ
մենք այնքա՛ն երկար խօսել ենք: Չէ՞ որ մեր ձգտումն
էր իրարհասկացողութիւն առաջ բերել երկուսիդ միջեւ:
Իսկ այժմ, երբ Գուրգէնն այլեւս հեռու չէ քեզ հասկանա-
լուց . . .

ԱՆՆԻԿ.— Հեռու չէ ինձ հասկանալու՛ւց . . . Թերեւս
. . . Բայց ես հիմա շա՛տ հեռու եմ նրան հասկանալուց:
(Վճռական) Կամ՝ աւելի ճիշդ՝ ես հիմա նրան այնքա՛ն
լաւ եմ հասկանում, որ ինձ համար սոսկալի տանջանք է
մի վայրկեան աւելի մնալ նրա հետ, միեւնոյն յարկի տակ:

ՍՕՆԱ (Աղաչական).— Ինչո՞ւ ես այդպէս խօսում,

Աննիկ . . .

Աննիկ (Մեծ յուզմունքով).— Այո՛, Սօնա, դու գիտես, թէ ես ինչպէ՛ս եմ սիրել եղբօրդ։ Դու գիտես, որ ես կեանքս իսկ չէի խնայի նրա երջանկութեան համար . . . Հեռու չգնամ՝ հէնց այս առաւօտ ես վճռել էի թոյն ընդունել՝ մտածելով թէ իմ մահը կը վերականգնի նրա հոգեկան հանգիստը։ Ես յետաձգեցի այդ բանը՝ միմիայն նրան մի անգամ էլ տեսնելու տենչանքից մղուած . . . Բայց, քիչ առաջ, նրա բերտ ձեռքերով բացեց սիրուց կուրացած իմ աչքերը, և ես սարսափով տեսայ, որ իմ պաշտամունքի կռուքը այլ բան չէ եղել, բայց եթէ մի . . . (Արգահասակով) մի չպարուած արու . . .

ԳՈՒՐԳԷՆ (Խայրաւած).— Անշուշտ . . . Այն միւսի համեմատութեամբ, որ այնքան պլատոնական է եւ դա՛ւստի արական . . .

Աննիկ (Գուրգենին).— Ձեր եւ այն միւսի միջեւ համեմատութիւն անելը՝ սրբապղծութիւն կը լինէր իմ կողմից։ Նա սիրտ ունէր։ Նա մարդ էր։

ԳՈՒՐԳԷՆ.— Բարբի ճանապարհ դէպի այդ սիրտ ունեցող մարդը։

ՍՕՆԱ (Կշտախառնով).— Գուրգէ՛ն . . .

Աննիկ (Գուրգենին).— Իմ այս սպառնաւած եւ դատարկուած սրտով նրա պէս մեծ սրտի տէր մի մարդու մօտ գնալու համար, ես շատ աւելի ստոր մի կին պէտք է լինէի, քան դուք էք կարծում . . . Իմ տեղը հեռաւոր Խաղաղ չէ, այլ մօտակայ կարարէները, կաֆէշանտանները և փողոցը, որոնց ճանապարհը դուք այնքա՛ն վեհանձնօրէն ցոյց տուիք ինձ . . .

ՍՕՆԱ (Վրդովուած).— Գուրգէ՛ն, մի՞թէ դու այդպիսի գոհակի խօսքեր ես ասել Աննիկին։

Աննիկ (Շարունակաւ եւ խիստ խօսքով խիստ գրգռուած).— Սակայն լա՛ւ իմացէք, որ կարարէն ու փողոցը ինձ համար աւելի հանդուրժելի են, քան ձեր ամուսնական յարկը։ Համոզուած եմ, որ այդ վայրերը յաճախող ստորին տիպերն իսկ անդալայ չէին մնայ դէպի իմ ողբերգութիւնը։

Իսկ այստեղ, իմ սիրոյ անլուր գալարումների հանդէպ, դուք մարդկային ի՞նչ վերաբերմունք ունեցաք . . . (Բռնորէն քափով Շուշանին) Տո՛ւր ինձ իմ գաւազը։ (Գրեթէ ուժով խլում է երեխան եւ սխալման շտապով հագցնել վերարկուն եւ գլխարկը)։

ՇՈՒՇԱՆ.— Ա՛խ սիրտս . . . (Աղերսական) Աննի՛կ, Գուրգէ՛ն, աղաչում եմ, հաշտուի՛ր հետը . . . Ախր ինչո՞ւ էք ինձ անդանակ մորթում . . . (Հեկեկում է)։

ԳՈՒՐԳԷՆ (Վճռական շարժումով երկու ֆայդ է անում դեպի Աննիկը, որ այդ ժամանակ հագուեցնում է երեխային եւ կանգ առնում).— Աննիկ, լսի՛ր ինչ եմ ասում . . . Աննիկ . . . Ես . . .

Աննիկ (Առանց ուշադրութիւն դարձնելու Գուրգենի վրայ).— Մայրիկ, բիւֆէտի դարակում գտնուած դրամից ես վերցրել եմ 25 բուբլի։ Մի քանի օրից դրամ կը ստանամ եղբօրիցս եւ կը վերադարձնեմ այս պարտքը։ (Հանելով մասից ամուսնական մատանին) Իսկ մի՞նչ այդ . . . Ահա՛ . . . (Նետում է մատանին Գուրգենի առաջ եւ շտապով եղնում կորիքի դնելից)։

Շուշանը հեկեկում է, Սօնան սրբում է աչքերը, իսկ Գուրգենը կանգնած է գլխահակ՝ խորհալուած վիճակում։

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

<< Ազգային գրադարան



NL0224825

54035

ԳԻՆ 5 ԿՐԱՆՔ

ՏՊԱԳՐ. "ՆՈՐ ՕՐ", — ԱԹԷՆՔ